Gemeente Enschede

Versie voor bestuurlijke besluitvorming.

Groenambitieplan Enschede 2050

Enschede één groot groen park

Inhoudsopgave

Samenvatting in beeld en woord 3

Inleiding 7

1. De droom: Enschede als groot groen park voor mens, plant en dier 9

2. Enschede moet van groen naar groener 15
2.1 Enschede is al groen 16
2.2 Enschede moet groener 17
2.3 De groene opgave: kwalitatief vergroenen 24

3. De groene principes 25
3.1 Beschermen 27
3.2 Benutten 29
3.3 Bouwen 32

4. Principes op kaart 37
4.1 Stad en land 38
4.2 Groene gebieden 40
4.3 Groene lijnen 42
4.4 Buurt-, wijk- en dorpsgroen 45

5. Uitvoering: van groene droom naar groene actie 49
5.1 Vergroenen vanuit de gemeente 50
5.2 Samen vergroenen 52
5.3 Instrumenten uitwerken 54

Deel 2 – Achtergrondinformatie bij het plan 58
A. Terugblik: Groen(beleid) Enschede in de afgelopen jaren 58
B. Samenhang met gemeentelijk beleid en visies 61
C. Wettelijke kaders en regelgeving 66
D. Proces totstandkoming groenambitieplan en participatieproces 67

Samenvatting in beeld en woord

Een Groenambitieplan voor Enschede

Enschede als een groot groen park, met ruimte voor mens, plant en dier; dat is onze droom! Dat willen we bereiken door bestaand groen te verbeteren, en door nieuwe bloemen, planten en bomen toe te voegen. In dit plan vertellen we hoe we dat kunnen doen, en welke keuzes we daarvoor moeten maken. Maar ook met wie we dit willen doen, want dit kunnen we alleen met elkaar waarmaken! Ons plan gaat vooral over de bebouwde kom in Enschede en in de dorpen eromheen. Voor het gebied buiten de bebouwde kom bestaat al een plan: de “Visie landelijk gebied”. Ons plan sluit ook aan op het “Water- en Klimaatadaptatieplan”. In dat plan staat namelijk hoe we moeten vergroenen om de verandering van het klimaat aan te kunnen.

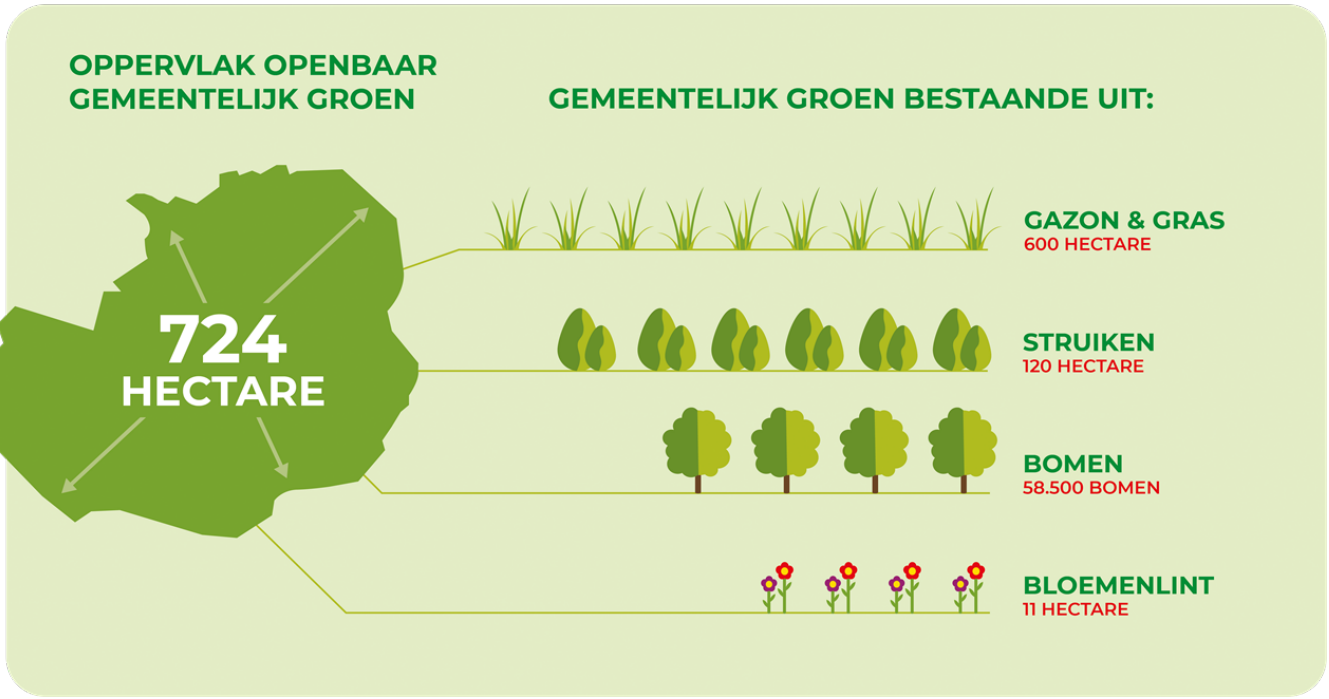
De droom: Enschede één groot groen park

Enschede is een groot groen park. Een groene stad, met groene dorpen. Vanuit het groene buitengebied loop je via groene parken en straten zo de groene binnenstad in. Je herkent er veel van vroeger. Stadsbeken, groene Singels en oude bomen. De bomen houden de stad en de dorpen lekker koel in de zomer. De beken vangen het regenwater op. Ook de woonwijken zijn groen. Mensen vervangen schuttingen en hekken door bomen en hagen. Ook bedrijven vergroenen hun gebouwen en tuinen. Hierdoor krijgen niet alleen mensen, maar ook planten en dieren alle ruimte in en rondom Enschede.

GROEN DRAAGT BIJ AAN EEN LEEFBARE EN GEZONDE STAD

CIJFERS - OPENBAAR GEMEENTELIJK GROEN

Enschede moet van groen naar groener

Enschede is al groen, maar het moet nog groener. We willen namelijk een aantrekkelijke, duurzame stad zijn met schone lucht en blije inwoners. Nu én later. Vergroenen gaat niet vanzelf. Op korte termijn zijn daarom banen nodig voor het aanleggen van het groen, en op lange termijn voor het onderhouden hiervan. Dat is dus goed voor de werkgelegenheid in onze stad! Meer groen zorgt er ook voor dat we minder last hebben van hitte en regenwater. En dat er schone lucht is om in te ademen. We moeten ook meer soorten groen aanplanten. Dat is niet alleen mooi, maar ook heel belangrijk voor dieren en insecten. Die zijn hard nodig om bijvoorbeeld plagen te voorkomen. Er is nog werk aan de winkel om deze prachtige groene droom waar te maken.

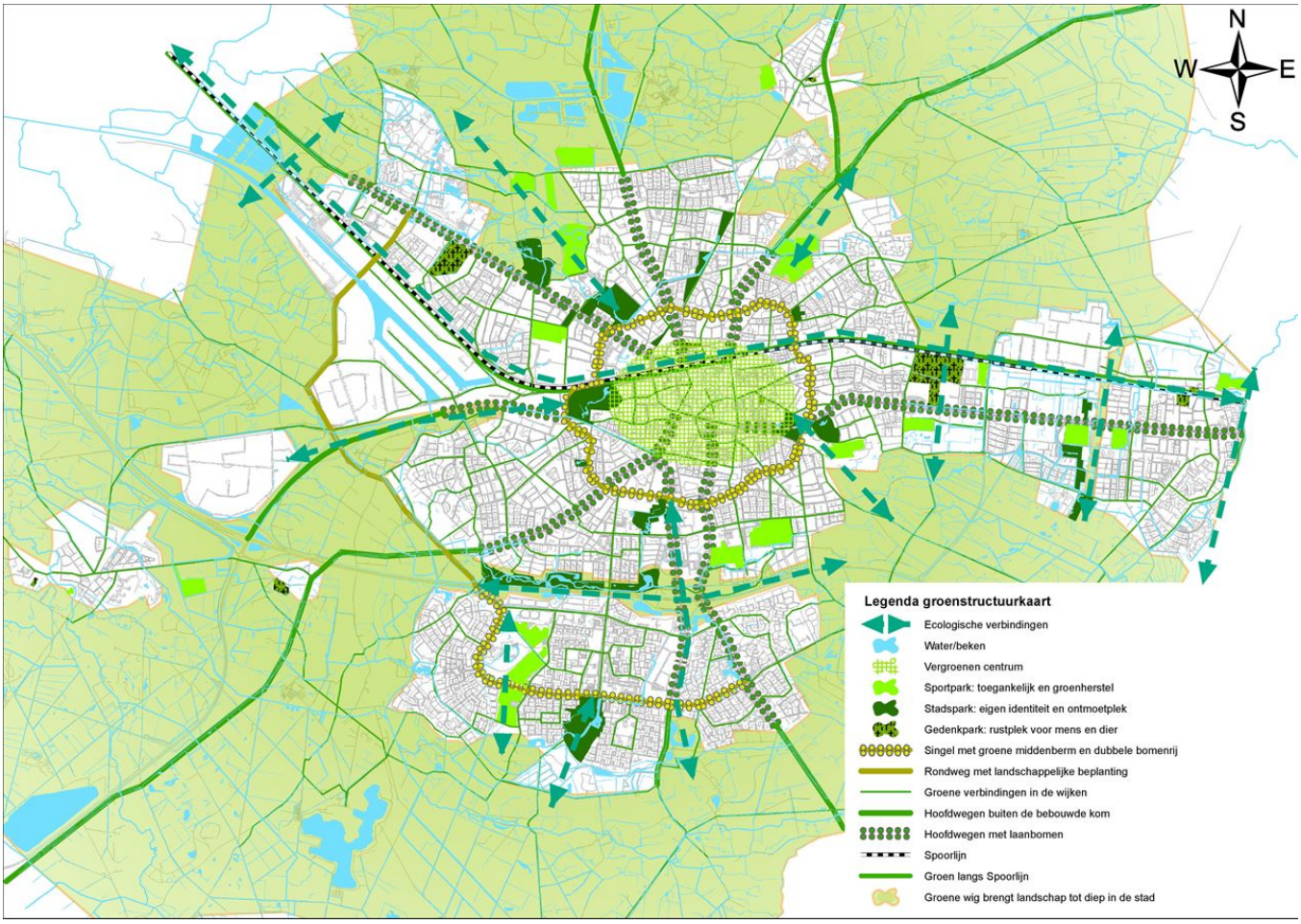
Wat ons te doen staat

Het groen en de natuur die we nu hebben moeten we beschermen en goed verzorgen. Het gaat dan om bomen, houtwallen en bossen. Ze laten ons het oude Enschede zien, maar zorgen ook voor meer diersoorten. Daarnaast moeten we het groen beter gebruiken (benutten). Bijvoorbeeld om regenwater op te vangen, en om de stad koel te houden in hete zomers. Maar ook om te sporten, spelen en om uit te rusten. Tenslotte moeten we groener gaan bouwen. Bijvoorbeeld door groene daken op huizen te leggen. Maar ook door bij nieuwbouw meer groen aan te leggen, en verlaten terreinen (tijdelijk) te vergroenen.

Groenstructuurkaart

Hoe dat eruit ziet op de kaart

In onze droom lopen de groene stad en het buitengebied in elkaar over. Natuurgebieden buiten de stad lopen door in de bebouwde kom. In de bebouwde kom zien we veel parken. Daar ontmoeten mensen elkaar, en zien we nog iets terug van de textielgeschiedenis en de landgoederen van vroeger. De belangrijkste straten in en rondom Enschede herken je aan hun bomen en planten. Ook in de binnenstad zien we overal bomen en groene pleinen. Bedrijfspanden, huizen en parkeergarages hebben groene daken en tuinen. Al het groen in de stad en de dorpen is met elkaar verbonden. Daardoor kunnen dieren van de ene naar de andere kant van de stad komen. En kunnen wij wandelend, fietsen of hardlopend genieten van een prachtige omgeving waarin we tot rust komen.

Van groene droom naar groene actie

We kunnen het alleen samen! We hebben de hulp van inwoners, scholen, ondernemers, bedrijven en woningcorporaties hard nodig om onze droom waar te maken. Als gemeente geven we het goede voorbeeld en maken we deze partners enthousiast om hetzelfde te doen. Daarnaast moeten we onze plannen samen met onze inwoners vertalen naar buurten en dorpen. Ook moeten we nog keuzes maken over de volgorde waarin we de onderdelen van het plan gaan uitvoeren. En wat dit mag kosten .

Inleiding

Enschede als groot groen park voor mens, plant en dier. Door groen te beschermen, te benutten en te bouwen.

Voor u ligt het groenambitieplan Enschede. Het groenambitieplan zet in op het vergroenen van Enschede. We bedoelen daarmee zowel het bestaande groen kwalitatief beter maken en daarnaast ook meer groen toevoegen aan de stad en de dorpen. We doen dit vanuit een groene droom voor Enschede: Enschede één groot groen park met ruimte voor mens, plant en dier. Want groen is belangrijk om Enschede leefbaar en aantrekkelijk te houden. Enschede is al groen, maar we zijn er nog niet.

Het bereiken van de droom en het vergroenen van Enschede kunnen we niet alleen. Dat moeten en willen we samen doen met inwoners, ondernemers en instellingen.

Dit plan omschrijft de droom en ambities voor een groener Enschede. We geven daarbij ook concrete uitgangspunten en kaders (principes) voor zowel het verbeteren van het groenbeheer en onderhoud, de verbetering van bestaand groen en de nieuwbouw- en herinrichtingsprojecten in Enschede. Want bij het kwalitatief vergroenen zijn ontwikkeling en beheer onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dit plan is daarmee ook bedoeld voor iedereen die in Enschede woont of werkt of op andere wijze verbonden is met Enschede. Want de groene droom realiseren kunnen we alleen met elkaar!

Afbakening, relatie met gemeentelijk beleid en participatie

Dit plan richt zich op het vergroenen van de gehele gemeente Enschede. Daarbij ligt de nadruk op de gebieden binnen de bebouwde kom (de stad en dorpen, zoals Boekelo, Glanerbrug, Lonneker en Usselo) van Enschede. De ambities voor het landelijk gebied zijn al vastgelegd in de "Visie landelijk gebied", waarmee we met het groenambitieplan nadrukkelijk de verbinding leggen. In de uitwerking van de Visie landelijk gebied en het groenambitieplan worden vervolgens de verbindingen verder gezamenlijk vormgegeven.

Het groenambitieplan is tot stand gekomen in samenhang met relevante gemeentelijke doelen en beleid, zoals bijvoorbeeld:

- De vijf opgaven van Enschede (zie 2.2): Voor Enschede zijn vanuit het gemeentebestuur vijf hoofdopgaven benoemd om Enschede aantrekkelijk, gezond en leefbaar te houden.
- Het Water- en klimaatadaptatieplan (WeK): Dit plan geeft inzicht in waar het vanuit de klimaatopgave noodzakelijk is om te vergroenen. In dit groenambitieplan geven we invulling aan hoe we dat vergroenen kwalitatief vormgeven.
- Relevant beleid en ontwikkelingen, zoals de mobiliteitsvisie, de fietsvisie, de omgevingsvisie, de Energievisie en de Transitievisie warmte.

Dit plan geeft daarbij het optimale beeld (droombeeld) vanuit het groen gezien. We maken nog geen ruimtelijke belangenafwegingen (wat weegt waar zwaarder) met andere beleidsvelden. Deze afweging vindt plaats via ontwikkelingen als de omgevingsvisie en krijgt uitwerking in andere afwegingsinstrumenten. Dit groenambitieplan geeft vooral de inzichten vanuit groen die nodig zijn om deze afwegingen beter te maken. Waar plannen elkaar versterken is de verbinding in dit plan uiteraard wel gemaakt. Ook geven we groene principes voor het vergroenen van Enschede, waar we na de vaststelling van dit plan al zo veel mogelijk naar handelen. Deze principes vragen op onderdelen nog verdere uitwerking om ze ook goed toepasbaar en meetbaar in de praktijk te maken.

Met dit plan dragen we ook zoveel mogelijk bij aan de ambities en visies van onze partners. Zoals het programma Natuur voor Elkaar van de Provincie Overijssel. Of andere inzichten en visies vanuit ondernemers en instellingen opgehaald uit gesprekken met partners om te komen tot dit groenambitieplan.

Leeswijzer: een plan in twee delen

Dit plan bestaat uit twee delen:

- **Deel 1: Het groenambitieplan zelf** richt zich vooral op de droom van een groener Enschede en de stappen die we daarin (moeten) zetten. Waarbij we steeds de hoofdlijnen schetsen en u door kunt klikken naar achtergrondinformatie als u meer wilt weten over een onderwerp.
- **Deel 2: De achtergrondinformatie bij dit plan**.
    - Hierin vindt u achterliggende informatie bij het plan. Zoals:
        - Een korte terugblik op de afgelopen jaren.
        - Een verdieping op gemeentelijk beleid en wetgeving in relatie tot dit groenambitieplan.
        - Het (participatie)proces rond dit plan en de keuzes daarin.

1. De droom: Enschede als groot groen park voor mens, plant en dier

In dit deel leest u onze droom voor een groener Enschede. De droom wordt hieronder beschreven. Na dit hoofdstuk vertellen we waarom en hoe we samen deze droom de komende jaren werkelijkheid willen maken.

Je moet kunnen dromen om ogenschijnlijk onbereikbare doelen haalbaar te maken. Door te dromen ga je denken in kansen en mogelijkheden in plaats van beperkingen en bedreigingen. We dromen daarbij van een groene stad met groene dorpen, waarin Enschede één groot groen park is. Het groene buitengebied loopt naadloos via groene structuren en parken de stad en dorpen in tot in het groene stadscentrum met grote schaduw gevende bomen.

In de groene stad en de groene dorpen van Enschede is het heerlijk om te wonen. In en om de stad en dorpen is aantrekkelijk groen aanwezig. De parken en villa's als opbrengst uit het textiel verleden, bieden verblijfsplekken in de stad en vertellen tegelijkertijd het verhaal van Enschede. De oude landgoederen, de landschapstypen rond de stad en de parken zijn via groene wandelpaden en fietsverbindingen met elkaar en met de stad verbonden. De rijke cultuurhistorie van de stad Enschede lees je ook terug in oude boomstructuren, de karakteristieke Singel en het terugbrengen van de stadsbeken. De diversiteit in groene gebieden is groot en biedt aan elke inwoner een aangenaam verblijf en een koele plek op warme zomerdagen.

Droombeeld stationsplein

De binnenstad van Enschede is bruisend én groen. Er staan prachtige grote bomen, die zorgen voor schaduw in een stenige omgeving, waardoor het aangenaam is om door de straten te slenteren en te vertoeven op een terrasje. Kleurrijke plantvakken met bloeiende vaste planten en klimplanten tegen de muren zorgen voor een bijna dromerige sfeer. Bezoekers van de binnenstad worden verleid om de nabijgelegen stadsparken te bezoeken via groene looproutes.

Droombeeld woonstraat

De dorpen en woonwijken zijn groene oases van rust, waar er ruimte is om te lopen, fietsen en spelen. Ze hebben elk hun eigen sterke groene identiteit. Er is veel ruimte voor bomen in de woonstraten en kleine parkjes, gezamenlijke pluktuinen en groenstroken met wateropvang en wilde bloemen.
Inwoners zijn zelf enthousiast aan het tuinieren, waarbij schuttingen worden vervangen voor hagen, tegels worden beperkt tot een terras en de rest van de tuin is ingericht met een variatie van allerlei planten. Elk dak dat groen kan, is met groen beplant. Ook muren zijn bedekt met klimplanten en groen of hebben andere vormen van gevelgroen. Overal is leven te vinden in de dorpen en wijken.

Droombeeld sportpark

Het groen nodigt iedereen uit tot sporten, bewegen en spelen in het groen. Er zijn uitdagende routes door de wijk, verbonden met sportparken en het buitengebied. De sportparken zijn van meerdere kanten toegankelijk en tussen de velden staan inheemse en klimaatrobuuste struiken en bloemen en zijn er paadjes om (hard) te lopen.

Openbaar groen is robuust en kinderen bouwen hutten hierin. Schoolpleinen zijn ingericht met bijvoorbeeld een speelbosje, wadi en een moestuin, waar kinderen leren omgaan met en genieten van de natuur. Het groen vertelt daarbij het verhaal van de afkomst van ons voedsel.

In dit groene Enschede is er een natuurlijk evenwicht ontstaan met ruimte voor mens, dier en plant. Er leven talloze diersoorten, die hier beschikken over voldoende rustige plekken en veel variatie aan voedsel. Doordat veel parken en groenzones via het groenblauwe netwerk onderling verbonden zijn, kunnen ook kruipende dieren als egels en amfibieën hier makkelijk en veilig komen vanuit de omgeving. De groene daken en groene wanden zijn vooral het leefgebied van vogels, vlinders, bijen en andere insecten.

Droombeeld infra singel

De invalswegen van Enschede zijn een visitekaartje van de stad. De bomenlanen zorgen voor herkenbare lijnen in de stad voor mens en dier. De bomen en de bermen eronder zijn een lust voor het oog en een lint van bloemen voor allerlei insecten. De Singel heeft een uniek karakter met een middenberm met verschillende boomsoorten en een diversiteit van onderbeplanting met bloembollen en sierheesters. Onderbrekingen van de groene verbindingen zijn er niet meer of door groene oplossingen beperkt, waardoor er één groen netwerk is ontstaan.

Groen en blauw versterken elkaar. Langs de nieuw aangelegde kabbelende beekjes in de wijken, is er veel natuurlijk groen in de vorm van bloemrijke oevers. Groenstroken worden verlaagd waardoor regenwater langer vastgehouden kan worden en waarmee de planten ook beter tegen hete en droge zomers bestand zijn.

Droombeeld bedrijventerrein

Ondernemers en (kennis)instellingen van Enschede werken samen om ook bedrijventerreinen zo groen mogelijk in te richten. We passen natuurlijk beheer toe in de bermen en planten diverse inheemse bomen erbij. Op de daken van bedrijfsgebouwen liggen combinaties van zonnepanelen en groene sedumdaken. Op plekken die tijdelijk niet worden gebruikt staat het vol met bloemen en kruiden, als tijdelijke natuur. Werknemers lopen tijdens de lunchpauze een ommetje of zitten buiten in de bedrijfstuin onder een pergola met weelderige klimplanten.

Droombeeld winkelcentrum

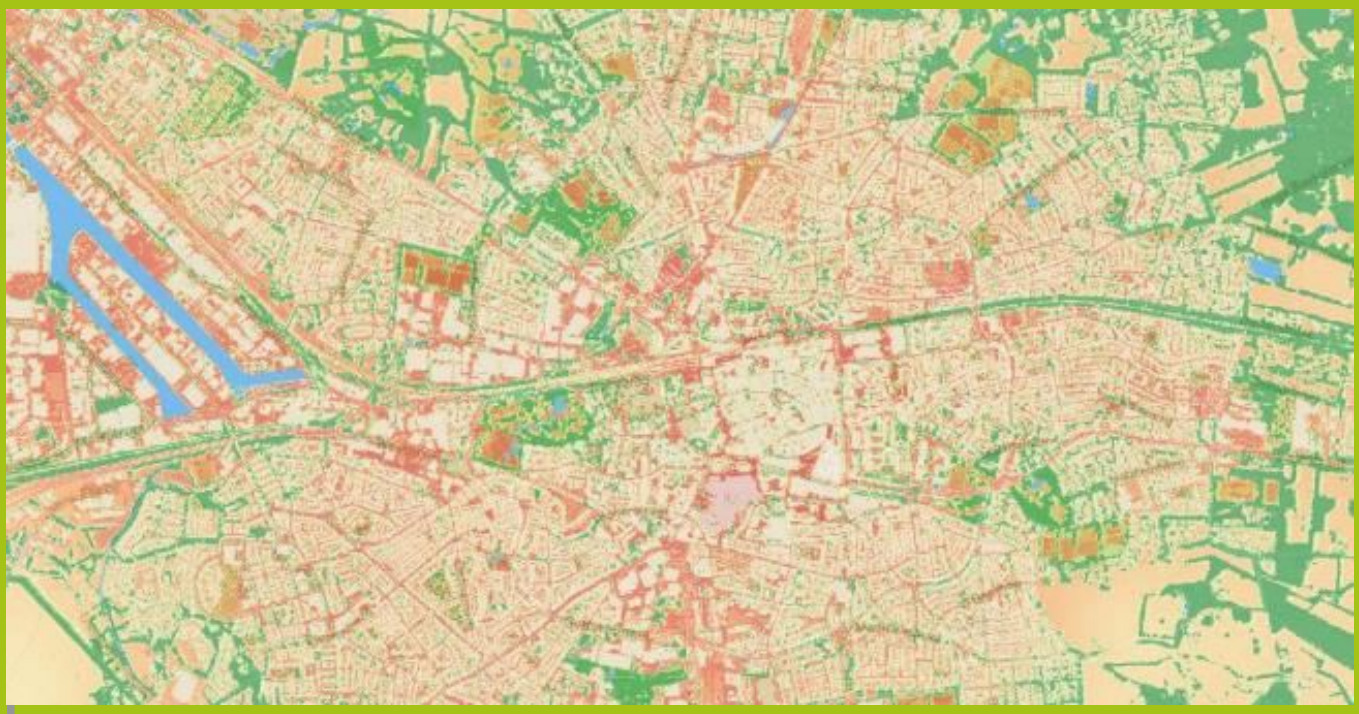
Onze droom is een groene omgeving voor mens en dier, vormgegeven in een robuuste groenstructuur die identiteit geeft aan de stad.

De gemeente Enschede als één groot groen park!

De nachtmerrie... een versteende stad

Naast de droom met een verlangen is er ook een noodzaak om te vergroenen. Als we niets doen, raakt het natuurlijk evenwicht in de stad steeds meer uit balans. Met daarbij de gevolgen die we nu al voelen in de versteende omgeving. Denk aan het ontstaan van steeds meer dierplagen, zoals de eikenprocessierups. Het klimaat verandert en in een volgebouwde stad ga je effecten zoals wateroverlast, hitte en droogte steeds meer merken. De gezondheid van de inwoners verslechtert, omdat er geen uitdagend en uitnodigend groen is, fijnstof niet wordt opgevangen en er geen groene omgeving is die zorgt voor rust en ontspanning. Bezoekers winkelen minder graag in de binnenstad, omdat het daar een groot hitte-eiland is geworden (de temperatuur op het van Heekplein kan tijdens een hete dag bijna 20 graden warmer aanvoelen dan in een park). Het woon- en vestigingsklimaat wordt minder en talent verlaat de stad, omdat we geen duurzame groene stad zijn.

Laten we hopen dat het bij een nachtmerrie blijft en we vooral met elkaar werken aan de groene droom. Want groen is een voorwaarde voor een leefbaar, aantrekkelijk en gezond Enschede. Tijdens de coronapandemie is ook extra duidelijk geworden hoeveel waarde mensen hechten aan een groene leefomgeving.

Uitsnede hittestresskaart; groen is koele plek en rood is warme plek in de stad

2. Enschede moet van groen naar groener

Waarom dromen we over een groener Enschede? Vergroenen van de stad is een voorwaarde voor een leefbare aantrekkelijke en gezonde stad. Dit zoals we in hoofdstuk 1 ook al in de droom en de nachtmerrie hebben geschetst. Groen in de stad is enorm belangrijk voor bijvoorbeeld de biodiversiteit, klimaatadaptatie, identiteit van de stad en de gezondheid van de inwoners.

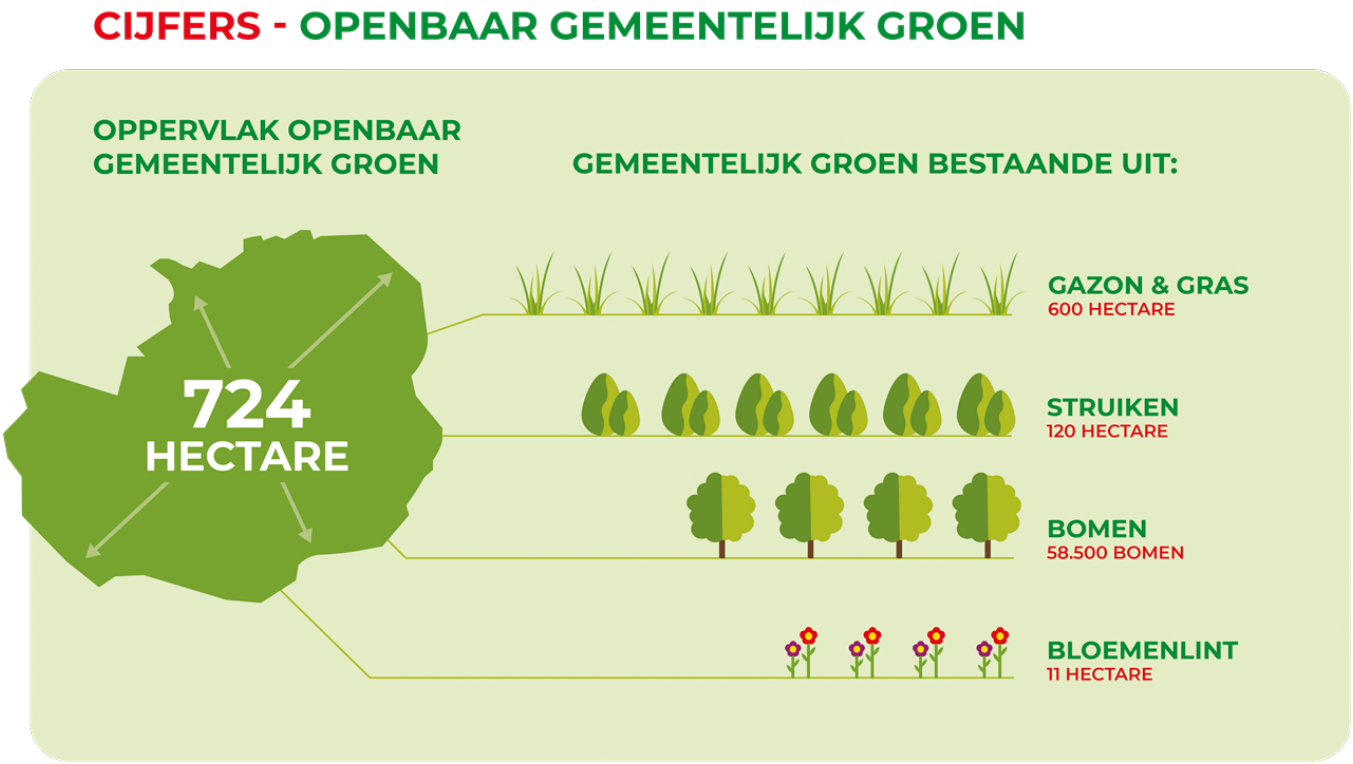
Daarbij zien we:

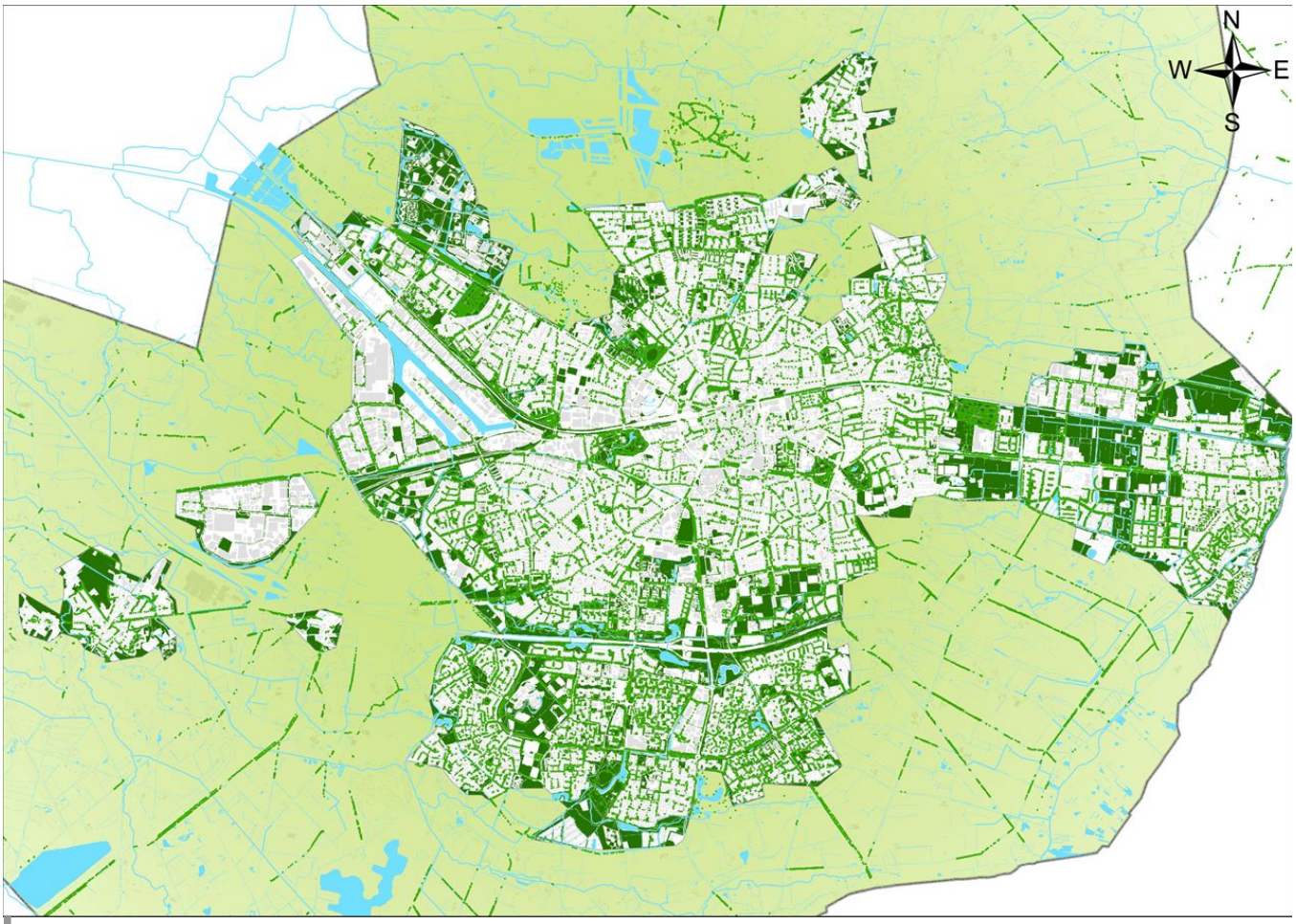
- 2.1 Enschede is nu al groen: Enschede is een groene stad en heeft een prachtig landelijk gebied. Beide met een sterke groene identiteit. Daarbij vertelt het groen het verhaal van Enschede, zowel vanuit de cultuurhistorie, als vanuit het heden en de toekomst. Enschede is groen en daar mogen we trots op zijn!
- 2.2 Enschede moet groener: Vanuit het belang van groen voor Enschede en de vijf opgaven van Enschede zien we noodzaak om nog verder te kwalitatief te vergroenen.
- 2.3 We hebben een vergroeningsopgave: Deze opgave is het verschil tussen onze groene droom en de feitelijke situatie, zoals Enschede nu is. De opgave is minder groot in het groene buitengebied dan in andere delen van Enschede, zoals het centrum van de stad. We moeten Enschede samen vergroenen: inwoners, ondernemers, instellingen en de overheid, zoals de gemeente. Maar tegelijkertijd ook in samenhang met bestaand beleid en visies, de hiervoor genoemde opgaven van de stad en rekening houdend met wet- en regelgeving.

2.1 Enschede is al groen

Enschede is al een groene stad met prachtige groene dorpen. Dat is ook goed te zien als je kijkt naar de luchtfoto van Enschede. We hebben een prachtig groen buitengebied, een landschapspark. Via de wiggen, landgoederen, buitenplaatsen, oude erven en de parken, een soort groene vingers, reikt dat landschap tot ver in de stad. Daardoor is groen altijd dichtbij voor de inwoners van Enschede. Of je nu in de stad of één van de dorpen woont.

Ook de historische radialen en de Singel met een kenmerkende groene middenberm zijn karakteristiek voor de structuur. Deze structuren dragen niet alleen bij aan de identiteit van Enschede, maar ze vertellen ook het verhaal van de cultuurhistorie van Enschede. Met bijvoorbeeld de ligging op de stuwwal, het vroegere potstalsysteem met de essen (met daarbij de Usseleres als unieke grote krans-es) en het textielverleden met de parken en groene landgoederen en buitenplaatsen. De realisatie van de Singel, als nieuwe ring door een bestaande stad is een voorbeeld van de veerkracht en het innovatieve vermogen van de grootste stad van Overijssel. Denk ook aan de groene omgeving van de Universiteit Twente en het nieuwe Koningsplein voor de ingang van het ziekenhuis. In het dagelijkse beheer en onderhoud wordt hard gewerkt om Enschede groen te houden en door herinrichtingen zoals het Fazantplein en de Oldenzaalsestraat zijn we al op de goede weg. Een internationale index bevestigt het beeld van die groene stad: “Enschede is de groenste stad van Nederland”. Ook op het gebied van bijvoorbeeld de biodiversiteit doen we het niet slecht. Zo zijn we in 2020 ook nog genomineerd voor de titel bijvriendelijkste gemeente van Nederland. Prestaties waar we best trots op mogen zijn en het biedt kansen om ons verder als groene stad te profileren!

Bestaand groen Enschede

2.2 Enschede moet groener

Het is noodzakelijk dat we Enschede verder vergroenen. Ook in de vijf opgaven voor Enschede die in 2018 zijn vastgelegd blijkt de noodzaak tot vergroenen. Dit zijn de hoofdopgaven die vanuit het gemeentebestuur zijn benoemd om Enschede aantrekkelijk, leefbaar en gezond te houden en te maken. De opgaven zijn:

De vijf opgaven van Enschede en wat dit betekent voor het groen:

1. *Talent aantrekken en vasthouden*
   Waarbij het voor groen gaat om: Het zorgen voor aantrekkelijke groene woonwijken, een bruisende groene binnenstad, via vergroenen de groene identiteit versterken en het zorgen voor een inspirerende groene leefomgeving.
2. *Bereikbaarheid van banen*
   Waarbij het voor groen gaat om: Versterken van de mobiliteitsopgaven door te vergroenen en mogelijkheden om in groen te werken en duurzaam te ondernemen.
3. *De inclusieve stad*
   Waarbij het voor groen gaat om: Een groene stad met gezonde inwoners, waarin iedereen mee doet en inwoners worden uitgedaagd en verleid om te gaan sporten en bewegen. Met groen om te ontmoeten en verbinden.
4. *De duurzame groene stad*
   Waarbij het voor groen gaat om: Biodiversiteit, de stad door vergroenen aanpassen aan klimaatverandering en door groen tegengaan van hittestress.
5. *Goed bestuur*
   Waarbij het voor groen gaat om: Samen vergroenen en groen als middel om de participatie en samenwerking te vergroten met de gemeente als betrouwbare partner.

De opgaven van Enschede zijn tot stand gekomen vanuit maatschappelijke ontwikkelingen en trends met als doel Enschede aantrekkelijker en gezonder te maken en te houden. Met het Groenambitieplan geven we met name invulling aan de opgave ‘duurzame groene stad’. Tegelijkertijd leveren we ook een grote bijdrage aan de andere opgaven.

Noodzaak tot vergroenen vanuit de opgaven voor Enschede

Hieronder de vertaling van de vijf opgaven voor Enschede naar de noodzaak tot het verder vergroenen van Enschede.

1. Talent aantrekken en vasthouden: Groen maakt Enschede een aantrekkelijke stad om te wonen en te werken

Aantrekkelijke groene woonwijken

Groen draagt bij aan de gezondheid, leefbaarheid en aantrekkelijkheid van een woonwijk. Woningen in een groene buurt zijn vaak meer geld waard, omdat groen in de directe woonomgeving wordt gewaardeerd. In bestaande woonwijken willen we de groene kwaliteit van de openbare ruimte verder verbeteren en ook op particulier terrein valt nog winst te behalen met een groene inrichting van tuinen, muren en daken. Voor de woningen hebben we hiervoor ook al doelen benoemd in de woonvisie Enschede.

Bruisende groene binnenstad

We zetten in op een bruisende groene binnenstad. Hier ligt nog een grote opgave om verder te vergroenen. Dit is ook te zien als we kijken naar de kaart met bestaand groen. Hoe dichter we naar het centrum komen, hoe minder groen er is. Het vergroenen van het centrum zorgt ervoor dat het verblijfsklimaat aangenaam blijft in warme en droge zomers.

Ook vanuit ondernemers in de binnenstad is er een sterke wens om de binnenstad groener in te richten. De parken dragen bij om elkaar te kunnen ontmoeten tijdens een picknick of een yogales en bieden plek aan evenementen zoals de kermis, festivals met kunst, muziek en lekker eten en drinken.

Identiteit – Enschede, groenste stad

Een van de pijlers van de Citymarketingvisie is ‘Enschede als groene leefstad’. Met ons prachtige buitengebied en de stadsparken vol geschiedenis en recreatiemogelijkheden kunnen we ons hierop nog beter profileren. Het behoud van het cultuurhistorisch verleden is van belang om het verhaal van het ontstaan Enschede te laten zien.

De groene hoofdstructuur van stad maakt het makkelijker om je te oriënteren en verbindt stad en land met elkaar. Met een groene entree bij de invalswegen geef je direct het goede visitekaartje af.

Talent en innovatie: een groene werkomgeving inspireert en verlaagt stress

Een groen omgeving inspireert. Het campusterrein van de UT is hiervoor een goed voorbeeld. Ook voor andere leer- en werkomgevingen willen we inzetten op vergroenen. Een groenere omgeving geeft ons meer rust en daardoor zijn we minder snel gestrest. Ook zal het meer uitnodigen om de lunch buiten te nuttigen of om een stukje te wandelen in de lunchpauze.

2. Bereikbaarheid van banen: groene mobiliteit en werken in het groen

Versterken van de mobiliteitsopgaven door vergroenen

Op het gebied van de mobiliteit en het daarmee zorgen voor een betere bereikbaarheid van banen hebben we grote opgaven. Deze zijn vertaald in bijvoorbeeld de mobiliteitsvisie en de fietsvisie.

We zetten in op het stimuleren van het gebruik van de fiets, door meer fietsvoorzieningen aan te leggen. Groene routes maken het aantrekkelijker om te gaan fietsen. Rond het parkeren liggen er kansen om parkeerplaatsen (tijdelijk) te vergroenen. Ook kan het creëren van verkeersluwe straten kansen en ruimte bieden om te vergroenen. In het centrum is de visie om het parkeren zoveel mogelijk ondergronds of op afstand op te lossen, waardoor er mogelijk meer ruimte ontstaat voor groen. Dit vraagt een verdere uitwerking in samenhang met de eerder genoemde visies, waarbij het groen bijdraagt aan deze visies.

Mogelijkheden om in groen te werken en duurzaam ondernemen

De bedrijventerreinen in Enschede vragen om verdere vergroening in goede balans met de inrichting en functionaliteiten, die een bedrijventerrein voor ondernemers moet bieden. Daarbij moet er per bedrijventerrein gekeken worden welke mogelijkheden er zijn, want elk bedrijventerrein is uniek.

Op het gebied van onze arbeidsmarktdoelstellingen biedt groen kansen. Zo bieden de aanleg en het onderhoud van groen letterlijk kansen aan inwoners op een baan of om via het werk in het groen weer een stap te maken richting betaald werk. Een kans die we moeten blijven benutten, want zo'n 60% van de medewerkers bij Onderhoud Enschede BV zijn al medewerkers met een arbeidsmarktdoelstelling. Meer groen biedt dus ook simpelweg meer kans op banen.

Het vergroenen van de stad biedt ook een markt voor ondernemers voor bijvoorbeeld advies over natuurinclusief bouwen, innovatieve producten voor vergroenen van daken en tuinen of het duurzaam hergebruiken van vrijkomende tegels.

3. Inclusieve stad: Gezondheid en ontmoeten

Een groene stad met gezonde inwoners, waarin iedereen meedoet

We hebben grote opgaven op het gebied van gezondheid en het stimuleren van gezonde leefstijl als onderdeel van een inclusieve samenleving. We moeten samen zorgen voor een gezonde stad waarin iedereen meedoet en meetelt.

Want gezondheid gaat over meer dan 'niet ziek zijn', het gaat ook over het mee kunnen doen in de maatschappij, over een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren en over de omgeving waarin je leeft.

Vanuit gezondheid zetten we in op preventie (gezond leven) en op sporten en bewegen via het sport-, beweeg- en leefstijlakkoord en het preventie-akkoord. Waarbij het informeel bewegen en sporten in de openbare ruimte steeds belangrijker wordt. Groen is daarin belangrijk.

Groen verbindt en in een groene leefomgeving zijn mensen gezonder en leven gezonder. Onder andere de parken zijn belangrijk om te ontspannen, tot rust te komen en even te recreëren.

Het belang van een groene omgeving bleek ook tijdens de coronapandemie. Mensen trokken er massaal op uit om vaak in een groene omgeving te wandelen, fietsen, ontspannen, sporten of herstellen. Daarom is het belangrijk dat we in Enschede zorgen dat groen altijd dichtbij is en een groen “ommetje” altijd in de buurt mogelijk is. Waar je ook bent in Enschede.

Groen ontmoeten en verbinden

Bij een leefbare stad hoort ook de mogelijkheid tot ontmoeten. Ontmoeten is belangrijk voor onze ontwikkeling, om te leren van elkaar, maar elkaar treffen is ook goed voor ons geestelijk welzijn. Elkaar helpen en een praatje maken is belangrijk om je goed te voelen. Groen draagt hieraan bij doordat kinderen samen kunnen spelen en sporten, doordat er samen gewerkt wordt in een buurtmoestuin of we elkaar tegen komen tijdens een wandeling.

4. Duurzame groene stad: streven naar natuurlijk evenwicht

Biodiversiteit en streven naar natuurlijk evenwicht

Biodiversiteit is de term die wordt gebruikt om de verscheidenheid van al het leven op aarde aan te duiden. Biodiversiteit is van essentieel belang voor het voortbestaan van de mens in het algemeen. Het gaat om een ecosysteem waarin soorten van elkaar afhankelijk zijn en dat met de juiste verhoudingen tot elkaar in balans is.

Zo zijn bijvoorbeeld insecten nodig om gewassen te bestuiven en de bodem gezond te houden, vogels om het teveel aan insecten op te eten en bomen om nestgelegenheid te bieden voor vogels.

Ook in de stad in het belangrijk dat we streven naar een natuurlijk evenwicht voor bijvoorbeeld schone lucht en het tegen gaan van invasieve exoten, plantziekten en dierplagen als de eikenprocessierups. Kwalitatief en divers groen dat onderling met elkaar verbonden is, is essentieel voor het natuurlijk evenwicht in de stad.

Een groene stad is klimaatbestendig

Het klimaat verandert. We krijgen steeds meer te maken met extremere weerstypen. De effecten daarvan zijn hitte, wateroverlast en droogte. In het Water- en klimaatadaptatieplan (WeK) wordt omschreven op welke manier we moeten ingrijpen om ons aan te passen aan de effecten van klimaatverandering.

We zorgen voor een klimaatrobuust Enschede in 2050, waarbij groen als een belangrijk middel wordt benoemd om dit te bereiken. Groen biedt verkoeling en kan water bergen en teruggeven aan de bodem.

Balans tussen vergroenen en verstenen

Enschede wil groeien naar 170.000 inwoners, waarbij we “verdichten vanuit het hart”. We zorgen voor voldoende passende woningen binnen de bestaande stad, zoals ook te lezen valt in de Ruimtelijke ontwikkelingskoers. Daarnaast moeten we inzetten op ontwikkelingen als de energietransitie , die ook de gebruiksdruk op de bestaande ruimte vergroten.

Om negatieve effecten van verstening tegen te gaan, is het nodig om bij nieuwbouw en herinrichting ook ruimte te reserveren voor groen en zo groen mogelijk te bouwen en ontwikkelen. Het vraagt creativiteit en een balans tussen stenen en groen.

5. Goed bestuur: Participatie en helderheid in rollen en verwachtingen

Samenwerken is belangrijk. Want zonder samenwerking kunnen we onze groene opgaven niet realiseren. Groen biedt daarbij ook een uitstekend middel om de participatie en samenwerking te vergroten. We zetten daarom actief in op het vergroenen van Enschede samen met inwoners, ondernemers en instellingen. Tegelijkertijd is het voor goede participatie belangrijk om helder te zijn over de ruimte die er is om te participeren: welk participatieniveau is wenselijk en waarom? Of welke rol nemen we zelf en welke rol willen onze inwoners en partners aannemen? Dit vraagt naast het samen werken aan het vergroenen van de stad dus ook heldere participatiekaders. We gaan ook verder onderzoeken op welke manier we beter kunnen samenwerken met onderwijsinstellingen, zoals de Universiteit Twente, het Zone.College, het ROC van Twente en het Saxion, in zowel onderzoek als uitvoering.

2.3 De groene opgave: kwalitatief vergroenen

We weten nu wat het belang van groen is, waarom we verder moeten vergroenen en hoe we de toekomst van Enschede op het gebied van groen graag zien (de droom). Dromen is mooi en nodig voor inspiratie, maar de werkelijkheid is weerbarstiger. We zien daarbij een verschil tussen de droom en de werkelijkheid (het daadwerkelijke beeld van het groen buiten). Het verschil tussen die twee is de groene opgave die we moeten realiseren.

1. WERKELIJKHEID

De huidige stand van het groen is enerzijds het prachtige groen, zoals de parken, lanen en bloeiende perken en bermen waar we trots op zijn, maar anderzijds ook de versteende plekken, de vaak eentonige groenvakken en de ontbrekende schakels in de groenstructuur van de stad waar we nog aan willen werken.

2. GROENE OPGAVE

Tussen droom en werkelijkheid vinden we de opgave, die we te doen hebben om die droom te kunnen realiseren. We willen Enschede verder vergroenen met divers en multifunctioneel groen en hanteren hierbij de drie groene principes ‘beschermen’, ‘benutten’ en ‘bouwen’. Deze principes vertalen we ook naar een groenstructuur voor de stad.

3. DROOM

Onze droom is Enschede als één groot groen park in balans voor mens, plant en dier, vormgegeven in een robuuste groenstructuur die identiteit geeft aan de stad. Hierbij loopt het groene landelijke gebied naadloos door tot aan het groen in het hart van de stad.

3. De groene principes

We hebben een opgave om Enschede verder kwalitatief te vergroenen. Die opgave geldt zowel voor:

Beter zorgen voor het bestaande groen (beschermen)

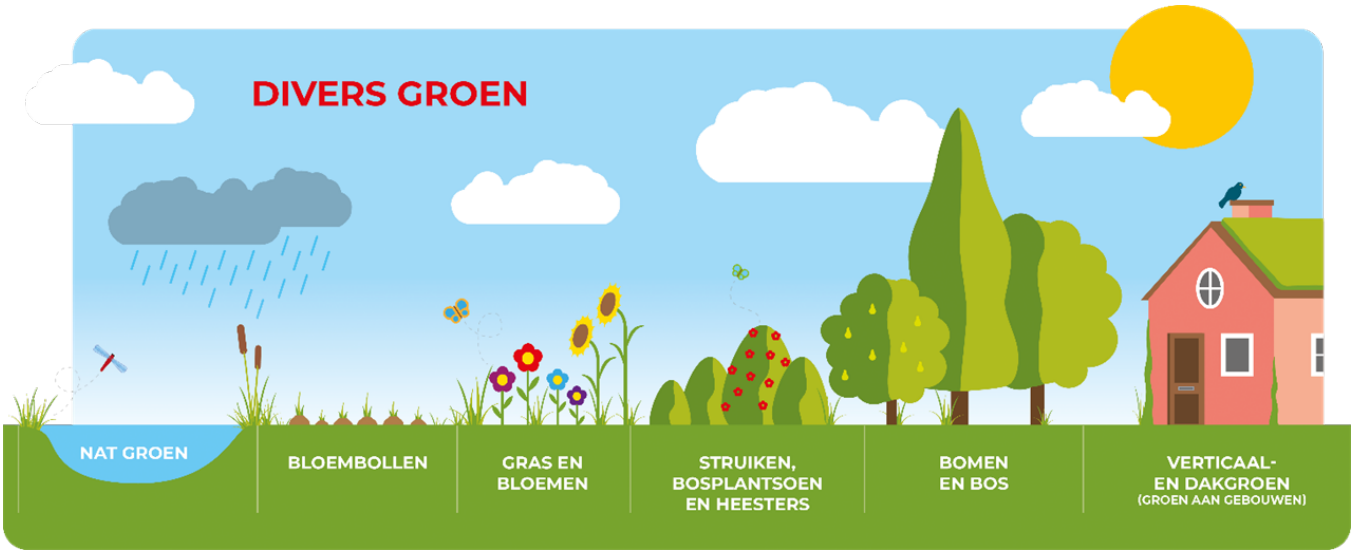
Enschede is nu al groen (zie 2.1). Het huidige groen vormt een belangrijke basis waar vanuit we Enschede verder vergroenen. We moeten het groen daarom goed verzorgen en koesteren. Voor het gemeentelijke groen betekent dit meer en anders investeren in beheer en onderhoud. Willen we bijvoorbeeld onze waardevolle bomen koesteren, dan vraagt dat passend onderhoud, ook onder de grond. Maar ook bij nieuwe aanleg moeten we zorgen dat het toekomstig beheer en onderhoud goed geregeld is aan de voorkant van de nieuwbouw of herinrichting.

Het verbeteren van de inrichting van het groen (benutten)

Het huidige groen vraagt niet alleen goede verzorging, maar ook een kwalitatieve verbetering in de inrichting. Bijvoorbeeld door het bestaande groen gevarieerder te maken en te zorgen voor meer beleving en meervoudig gebruik van het groen.

Meer groen toevoegen aan Enschede bij elke nieuwbouw- en herinrichtingproject (bouwen)

Het realiseren van de droom vraagt het investeren in toevoeging van nieuw groen. Dat wil zeggen: elke nieuwbouw en herinrichting die plaats vindt in Enschede moet bijdragen aan een verdere kwalitatieve vergroening van Enschede. Het is daarbij belangrijk dat we aan de voorkant van het project of de ontwikkeling bewust kiezen voor het vergroenen en daar ook de ontwerp-, inrichtings- en beheerkeuzes op aanpassen. Dit vergroenen moet tegelijkertijd in samenhang met andere ontwikkelingen, zoals de klimaatopgaven vanuit het Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK).

Om een kwalitatieve vergroening te bereiken werken we met een set uitgangspunten (groene principes) die leidend zijn voor zowel het beheer en onderhoud, alsook de verbetering van de inrichting van het bestaande groen en nieuwbouw en herinrichting. Dit vanuit de gedachte dat we alles wat we doen vanaf nu ook echt groen gaan doen!

De groene principes zijn hieronder weergegeven. Ze vragen nog verdere uitwerking naar wat dit betekent voor de uitvoering, hoe ze goed toepasbaar te maken zijn en hoe we ze in de praktijk goed kunnen borgen.

3.1 Beschermen

We beschermen en verzorgen het groen en groene waarden die er zijn

- Bestaand groen en groenstructuren behouden.
- Bomen, houtwallen en bos beschermen.
- Bestaand en nieuw groen en bomen goed verzorgen.
- De huidige natuurwaarden en diversiteit beschermen.
- Cultuurhistorische waarden in het groen behouden en terugbrengen.
- Invasieve exoten, plantziekten en dierplagen in het groen voorkomen, beheersen en waar nodig bestrijden.

3.2 Benutten

We gebruiken het groen beter en zorgen voor meer zichtbaarheid van groen

- Groen altijd in de buurt en zichtbaar maken
- Uitdagend, toegankelijk en ook rustplekken creëren
- Leefbaarheid, klimaatadaptatie en toekomstbestendigheid vergroten
- Veel variatie in beplantingen aanbrengen
- Identiteit en herkenbaarheid versterken

3.3 Bouwen

We bouwen groen en bouwen aan meer kwalitatief groen

- Bouwen aan een natuurlijk ecosysteem
- Meer kwalitatief groen toevoegen: Als het groen kan, wordt het groen.
- Elke nieuwbouw en herinrichting begint groen, draagt bij aan vergroening en is natuurinclusief.
- De groene en ecologische structuur versterken en bouwen.
- Toekomstbestendig of tijdelijk groen bewust kiezen.

3.1 Beschermen

We beschermen en verzorgen het groen en de groene waarden die er zijn

Het is belangrijk het waardevolle groen in Enschede te beschermen en te behouden. We moeten in de eerste plaats koesteren wat we al hebben en het bestaande groen goed beschermen en verzorgen. Het bestaande groen vormt namelijk het vertrekpunt van waaruit we verder kunnen bouwen aan het bereiken van de groene droom. Bouwen aan de droom betekent dus als eerste 'beschermen van het waardevolle groen dat er al is'. Daarover gaan de volgende principes:

Bestaand groen en groenstructuren behouden

We beschermen het bestaande groen en de waarden van dit groen zo veel als mogelijk bij elke nieuwbouwontwikkeling of herinrichting. Dit door het groen en de waarden voor de ontwikkeling in beeld te brengen. We zorgen voor compensatie als waardevol groen na zorgvuldige afweging toch weg moet.

Door de kwaliteit van het huidige groen goed te kennen, is het mogelijk dit beter te beschermen terwijl we delen van de stad herinrichten. Dan is het mogelijk de herinrichting zo uit te voeren dat bestaand groen zich verder kan ontwikkelen. Natuurlijk heeft niet al het huidige groen evenveel waarde of kwaliteit. Soms is vervangen voor de toekomst de beste optie. Daarbij zorgen we voor compensatie zo dicht mogelijk bij de plek. Waarbij we werken aan het behouden en verder versterken van de groenstructuren van de stad (zie hoofdstuk 4).

Bomen, houtwallen en bos beschermen

Bomen zijn belangrijk. Ze zijn beeldbepalend voor een groene omgeving en vervullen vele functies. Daarom hebben we speciale aandacht voor de bescherming van de bomen, boomstructuren en boomgebieden. Daarbij houden we rekening met noodzakelijke verjonging van het bomenbestand en inpassing van overige functies in de omgeving.

Waar een gemeentelijke boom vanuit noodzaak toch weg moet, komt er een boom, met goede toekomstbestendige groeiplaatsomstandigheden, terug. Als het kan op dezelfde plek en anders in de (directe) omgeving.

Bestaand en nieuw groen en bomen koesteren en verzorgen

Willen we de groene droom waar maken, dan moeten we zorgen voor een optimaal beheer en onderhoud van het huidige en toekomstige groen. Zo vragen bestaande bomen in een versteende omgeving ook actieve verbetering van de ondergrondse groeiplaatsomstandigheden, zoals een goede bodemkwaliteit, lucht, water en voeding. Dit betekent ook dat het beheer en onderhoud van het groen aan de voorkant van elke nieuwbouwontwikkeling en herinrichting al geregeld moet zijn, ook financieel. Dit om voor de lange termijn te borgen dat het groen kwalitatief behouden blijft. Ook vragen de verschillende waarden en functies die groen heeft om bewustere (mogelijk meer gevarieerde) keuzes te maken rond het beheer en onderhoud van het groen. Want als we ons groen niet goed verzorgen, neemt de waarde en kwaliteit van het groen af en ontstaat er kapitaalvernietiging. Zo vragen bestaande bomen in een versteende omgeving ook actieve verbetering van de ondergrondse groeiplaatsomstandigheden, zoals een goede bodemkwaliteit, lucht, water en voeding.

De huidige natuurwaarden en diversiteit beschermen

Natuurlijk omdenken: Niet alles hoeft even netjes

Niet alles hoeft altijd even netjes. Zo bieden zandplekken in het groen of in de verharding een zandbad voor vogels, plekken voor zandbijen en een plek voor nieuwe kruiden om te kiemen. Plantensoorten als de klaproos hebben juist losse en omgewoelde grond nodig om te kunnen ontkiemen en groeien. Denk je groter dan zijn er ook verschillende vogelsoorten die zandwallen gebruiken om te nestelen. Zoals de ijsvogel of de oeverzwaluw. Niet alles hoeft dus volledig ingericht, verharding of groen te zijn. Het gaat om de variatie en balans.

Biodiversiteit en een goede natuurlijke balans zijn belangrijk om de omgeving leefbaar te houden en bijvoorbeeld de opkomst van plaagdieren te voorkomen. Daarbij heeft het bestaande groen al veel natuurwaarde en biodiversiteit.

Deze huidige waarden moeten we minimaal behouden en verder versterken. Ecologisch beheer en onderhoud is daarbij een uitganspunt (ecologisch, tenzij...), waarbij we een constante balans houden tussen dit uitgangspunt en het gebruik en de functionaliteit van de plek. Dat vraagt bewuste keuzes in zowel nieuwbouw en herinrichting als de verzorging van het bestaande en nieuwe groen. Op de ene plek onderhouden we vanuit het beeld het groen wat strakker en op andere plekken bieden we bewust meer ruimte voor natuurlijke ontwikkeling van het groen. De natuurkansenkaarten voor het landelijke gebied en de bebouwde kom gebruiken we om meer bewuste keuzes te maken. De basis voor beschermen is kennis. Inventariseren en monitoren van de huidige natuurwaarden is daarvoor van groot belang. In Enschede zijn verschillende organisaties actief op dit gebied. Ook hebben we verschillende kennisinstellingen, zoals de Universiteit Twente, het Zone.College, het ROC van Twente en het Saxion, waarmee we samen aan de kennisverbetering kunnen en moeten werken.

Cultuurhistorische waarden in het groen behouden en terugbrengen

Groen vertelt veel verhalen over de ontstaansgeschiedenis en identiteit van Enschede. Het is belangrijk dat we dit verhaal en de geschiedenis koesteren. Daarnaast kan ook inspiratie ontstaan uit mogelijk inmiddels vergeten cultuurhistorie. Daarom beschermen we cultuurhistorisch groen, gebruiken we de geschiedenis en de cultuurhistorie als inspiratie voor het verder vergroenen van Enschede. Zo onderzoeken we bij iedere grote ontwikkeling de historie en de cultuurhistorische waarde van de plek. We maken waar dat kan groene cultuurhistorische elementen weer zichtbaar in zowel nieuw als bestaand groen. Hierbij maken we gebruik van de cultuurhistorische waardenkaart van Enschede. Denk bijvoorbeeld aan de kenmerkende Enschedese singels

met dubbele bomenrijen. Waar nu vooral gras onder de bomen groeit, waren er vroeger meer plekken met bloeiende of diverse beplantingen onder de bomen. Tegelijkertijd kan groen ook nieuwe identiteit en toekomstige cultuurhistorie voor Enschede gaan vormen. Het is daarom belangrijk dat we bij cultuurhistorie niet alleen kijken naar de bekende cultuurhistorie (zie hoofdstuk 2.1), maar ook aandacht hebben voor het ontstaan van mogelijk nieuw groen erfgoed naar de toekomst. Cultuurhistorie is levend en ontstaat voortdurend om ons heen. Een klein stukje groen of een bijzondere groene plek kan bijvoorbeeld al herinneringen en verhalen oproepen bij inwoners van Enschede en zo in de tijd tot nieuw erfgoed worden. Daar moeten we ons bewust van zijn bij de keuzes die we maken. Zo kun je met groen ook unieke plekken en pareltjes voor de toekomst maken en (nieuwe) verhalen vertellen.

Invasieve exoten, plantziekten en dierplagen in het groen voorkomen, beheersen en waar nodig bestrijden

Het klimaat verandert, de soortenrijkdom neemt af en er zijn wereldwijde transporten en reizen. Hierdoor neemt de kans op invasieve exoten, plantziekten en dierplagen toe. Dit kan grote gevolgen hebben voor de veiligheid, biodiversiteit, gezondheid en ook economische schade leveren. Daarom zetten we actief in op het voorkomen van invasieve exoten, plantziekten en dierplagen en het beheersen en bestrijden waar nodig. Dit doen we aanvullend op bijvoorbeeld de wetgeving rond invasieve exoten. Tegelijkertijd vraagt het tegengaan van deze soorten ook om een werkwijze voor de lange termijn aanpak. Zoals het streven naar herstel van een natuurlijk evenwicht (3.3), onderzoek naar welke soorten schadelijk of risicovol zijn, samenwerking met partners en innovatie. Of het werken aan een ketenaanpak, door bijvoorbeeld goed bodem- en ondergrondbeheer en vervuilde grond niet te verplaatsen naar andere plekken in Enschede. Waardoor zaden of plantmateriaal van invasieve exoten niet verder worden verspreid.

3.2 Benutten

We gebruiken groen beter en zorgen voor meer zichtbaarheid van groen

Groen heeft veel waarde en kan veel betekenen voor mens, plant en dier. We maken daarom bewuste keuzes om de verschillende functies die het bestaande en nieuwe groen kan hebben beter te benutten. Waarbij het belangrijk is dat het groen veilig is voor het gebruik en de omgeving. We zoeken steeds een balans tussen vergroenen en de eventuele overlast die groen kan geven. Zo zorgen we dat we voet- en fietspaden vergroenen en zorgen we tegelijkertijd dat deze paden wel goed toegankelijk en bruikbaar zijn door goed groenbeheer en onderhoud. Tegelijkertijd is in een park groen altijd dichtbij en zichtbaar. Willen we onze droom (Enschede één groot groen park) waarmaken, dan moeten we zorgen dat in heel Enschede groen altijd zichtbaar en dichtbij is. De volgende principes zijn gericht op het beter benutten en beleven van het bestaande en nieuwe groen. Waarmee we bijdragen aan kwalitatief groen in Enschede.

Groen altijd in de buurt en zichtbaar maken

We streven ernaar dat in Enschede kwalitatief groen altijd dichtbij is en een vanzelfsprekend onderdeel van elke buurt of plek. Waar je ook komt, zie je groen. Bijvoorbeeld groene tuinen, pleinen, parken, daken of groen langs fiets en wandelroutes. Op elk schaalniveau is er groen aanwezig dat bijdraagt aan de beleving en de identiteit van de omgeving. Op loopafstand van elke woning is een groene plek. Kwaliteit gaat hierbij boven kwantiteit. Deze plek kan bijvoorbeeld een buurtmoestuin, een opengesteld groen schoolplein, een parkje, een groen sportpark of een mini bosje (tiny forest) zijn. Dit vraagt dat we groen toevoegen waar het ontbreekt en weer zichtbaar maken waar het verborgen is. Bij nieuwbouw en herinrichting ontwerpen we ook bewust vanuit de beleving en het blikveld van de bewoner of bezoeker van het gebied.

Leefbaarheid, klimaatadaptatie en toekomstbestendig vergroten

Groen draagt bij aan de leefbaarheid van de stad en het tegengaan van de effecten van klimaatverandering. We zetten groen hier actief voor in en voegen waar dat nodig is kwalitatief groen toe of passen bestaand groen aan. Voor de leefbaarheid zetten we groen in om fijnstof tegen te gaan, om te zorgen voor een betere luchtkwaliteit of als geluidsdemping. Vanuit klimaatadaptatie gaat het bijvoorbeeld om:

- Het inzetten van groen voor (tijdelijke) waterberging door het verlagen van groenvakken om water op te vangen en te laten infiltreren vanaf de verharding.
- Bomen aan te planten om de effecten van harde wind en extreme buien te beperken.
- Te zorgen voor verkoeling door actief stenen te vervangen voor groen, het aanbrengen van bomen en hoge struiken voor schaduwplekken en gebouwen te vergroenen.

Dit in samenhang met de uitwerkingen van het Water- en klimaatadaptatieplan (WeK).

Belangrijk is ook te kiezen voor boom- en plantsoorten die meer bestand zijn tegen klimaatverandering (zie 3.4) en externe invloeden op de groeiplaatsomstandigheden. Denk hierbij aan het inspoelen van strooizout als een plantvak naast een strooiroute wordt verlaagd. Het zout kan schadelijk zijn voor planten en bomen, afhankelijk van de soort.

Uitdagend, toegankelijk en ook rustplekken

We zorgen voor uitdagend en prikkelend groen en maken groen meer toegankelijk. We zorgen dat de functies die groen kan hebben beter worden benut, zowel in nieuw groen als door bestaand groen aan te passen. Zo kan groen uitdagen en uitnodigen tot sporten, bewegen en spelen. Zowel door een bewust gekozen inrichting als door onderhoud.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Avontuurlijk en uitdagend groen door aanleg van speelbossen, het vergroenen van schoolpleinen, groene speelplekken, groene fiets- en wandelroutes (3.3.4) en meer voor iedereen toegankelijk groen. Dat kan ook kleinschalig door uitdagende boomstammen en een boom met takken tot de grond om in te klimmen of hutten te bouwen. Soms kan het extra maaien van een plek al voldoende zijn, zodat er plek is voor sporten als voetbal, hockey of bootcamp.
- Groene ontspannings- en/of ontmoetingsplekken zijn daarbij belangrijk vanuit de verbindende functie van groen, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten of even rustig nadenken en nieuwe innovatieve ideeën bedenken.
- Het aanbrengen van eetbaar groen, dat mensen uitdaagt om het groen in te gaan en tegelijkertijd het besef van de herkomst van ons voedsel vergroten.
- Tegelijkertijd biedt groen ook rust en ontspanning voor mens en dier en een schuil- en slaapplek voor dieren.

Het is daarom belangrijk dat we bewust kiezen tussen stilte en rustplekken en juist meer uitdagend en prikkelend groen. Dit vraagt keuzes in de inrichting en het beheer en onderhoud van het groen op elk schaalniveau in Enschede. Dit in samenwerking met inwoners, ondernemers en instellingen om zo functionaliteiten en behoeften van mens, plant en dier in goede balans te brengen.

Veel variatie in beplantingen aanbrengen

Meer variatie in het groen is nodig om bijvoorbeeld te zorgen voor het behouden en versterken van biodiversiteit, het tegengaan van dierplagen en plantziekten en het streven naar het herstel van het natuurlijk evenwicht. Variatie en meer bloeiende beplantingen zorgen daarnaast voor een aantrekkelijke stad, de herkenbaarheid en identiteit van plekken.

Dit vraagt om meer variatie in het bomenbestand. Of grotere plekken met eentonige beplanting en hier meer variatie inbrengen. Zowel in gelaagdheid als soorten groen. Datzelfde geldt ook op kleine schaal: elke tuin en elke inwoner kan op kleine schaal bijdragen aan meer variatie, bijvoorbeeld door de eigen tuin gevarieerder te maken. Ook moeten we bij aanplant van nieuwe bomen en struiken nog bewuster kiezen voor inheemse soorten of juist voor andere klimaatbestendige boom- en plantsoorten, mede vanuit de klimaatveranderingen die op ons afkomen of de groeiplaatsomstandigheden. Zo kan het zijn dat bomen die nu nog hier geschikt zijn als (stads)boom over een aantal jaren in de omgeving of op een bepaalde plek niet meer goed kunnen groeien of vatbaarder zijn geworden voor ziekten en plagen. Effecten die nu op plekken in de stad al zichtbaar zijn.

Identiteit en herkenbaarheid versterken

Groen geeft identiteit aan Enschede. Zowel vanuit de bestaande groene structuur van Enschede als vanuit het kenmerkende groen in de verschillende buurten en wijken. Groen zorgt daarbij ook voor herkenning, verkeersgeleiding en oriëntatiepunten in de stad. Deze functie van het groen zetten we bewuster in, door een herkenbare structuur (4.1), unieke en opvallende groene plekken, opvallende bomen en versterking van de identiteit van een gebied, buurt of plek met groen.

Hiermee versterken we ook de pijler van de Citymarketingvisie ‘Enschede als groene leefstad’.

3.3 Bouwen

We bouwen groen en bouwen aan meer kwalitatief groen

Het gaat hier om het bouwen aan meer groen en groen bouwen. Dit om vanuit het groen te werken aan de opgaven van de stad. De groene ambitie van Enschede vraagt daarbij om ruimte, maatregelen en tijd. Soms kan groen als een apart project toegevoegd worden in een al ingericht gebied. Soms begint het bij het groen. In andere gevallen moet groen een plek krijgen binnen nieuwbouw en herinrichting. Zo zal stap voor stap gebouwd worden aan het groene Enschede uit de droom, met een natuurlijk evenwicht in de stad.

Bouwen aan een stedelijk ecosysteem

In een natuurlijke omgeving is er een balans tussen planten, dieren, bodem, water en lucht. In de bebouwde omgeving is deze balans er vaak niet, waardoor plagen zoals die van de eikenprocessierups meer kans krijgen, de lucht vervuild raakt of de bodem uitdroogt. We streven naar meer natuurlijk evenwicht voor een gezonde en leefbare stad door gevarieerd groen zoveel mogelijk aan elkaar te verbinden. Hierdoor kunnen dieren zich verplaatsen tussen de verschillende leefgebieden.

Meer kwalitatief groen toevoegen: Als het groen kan, wordt het groen

Om de groene droom te realiseren voegen we actief kwalitatief groen toe aan Enschede. Enschede moet groener. Om dit te bereiken hanteren we als uitgangspunt: als iets groen kan, dan wordt het groen. Daken, gebouwen en verhardingen die groen kunnen maken we groen. Overal kijken we: is hier wel verharding nodig? Kan hier bijvoorbeeld ook een groen dak of beplanting komen?

Ook in samenhang met de mobiliteitsvisie, parkeervisie en de fietsvisie onderzoeken we de mogelijkheden tot vergroening. Denk aan verkeersluwe extra groene straten of het omvormen van parkeerplaatsen naar (tijdelijk) groen. We stimuleren de samenleving via groenblauwenschede.nl, samen met onze partners, om stenen te vervangen voor groen. Ook voegen we actief groen toe op plekken waar dat kan, zoals het toevoegen van extra bomen in de stad of het versterken van de groenstructuur.

Elke nieuwbouw en herinrichting begint groen, draagt bij aan vergroening en is natuurinclusief

Elke nieuwbouwontwikkeling en herinrichting levert een kwalitatief groenere stad op dan voor de ontwikkeling. Waar dit echt niet kan in het gebied van de ontwikkeling zelf wordt zo dicht mogelijk in de buurt van de ontwikkeling vergroend. Dit principe geldt voor alle nieuwbouw en herinrichting, waarbij ook het vergroenen van bijvoorbeeld gebouwen wordt meegenomen.

Elk nieuw initiatief en elke ontwikkeling begint groen. Bij het ontwerpen is een maximaal groene inrichting het uitgangspunt en vanuit die gedachte passen we dan andere functies in. Elke ontwikkeling is daarbij ook zo natuurinclusief mogelijk. Daarbij maken we onder andere gebruik van een toolkit natuurinclusief bouwen om afwegingen te maken.

De uitwerking van dit principe geven we vorm in samenhang met de uitwerkingen van het Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK). Zo willen we dit principe in de praktijk bijvoorbeeld toetsen aan de hand van op te stellen toetsings- of stimuleringsinstrumenten (voor gebouwen e.a.) en/ of het gebruik van klimaatlabels voor de openbare ruimte, waaronder ook een ‘percentage groen’.

De groene en ecologische structuur versterken en bouwen

We bouwen verder aan een robuuste groenstructuur in Enschede. Waarbij we groen gebruiken als middel om de hoofdstructuur, cultuurhistorie en identiteit van de stad herkenbaar te maken. Waar mogelijk combineren we groene met water (blauwe) structuren. De (stads)parken als parels in Enschede vergroenen we vanuit groene visies op deze parken. Zoals al gebeurt bij het G.J. van Heekpark, het Abraham Ledeboerpark en het Volkspark waar recent een visie voor is opgesteld. Het centrum van Enschede gebruiken we als (te ontwikkelen) groene etalage, ons visitekaartje. We werken (versneld) aan een bruisende en ook groene binnenstad. De verbindingen tussen de wijken met een groen centrum en het prachtige buitengebied versterken we allebei. Zowel groen als ecologisch. Waarbij we ook werken aan een groen en ecologisch netwerk. Zo zorgen we voor levendige, groene routes voor fietsers en voetgangers in samenhang met de fietsvisie. Ook krijgt elke wijk of buurt z’n eigen groene ommetje langs herkenbare plekken. De groenstructuren zijn daarbij onderling verbonden via aangename routes voor zowel mens als dier. Zo beleven inwoners het groen en de natuur in hun buurt en eigen leefomgeving optimaal. Tegelijkertijd versterken we via de groene structuren de belangrijke ecologische structuren in Enschede. Waarbij we ook de natuurkansenkaarten gebruiken om te bepalen welke natuurkansen er bij nieuwbouw en herinrichting te behalen zijn. Ontbrekende schakels voor ecologie en biodiversiteit brengen we in beeld en vullen we waar mogelijk in. Barrières in de groene verbindingen voorkomen we of we proberen door ingrepen het effect ervan te verkleinen.

Een verborgen groene snelweg

Vleermuizen zijn belangrijk voor Enschede en helpen de stad leefbaar te houden. Zo vangen ze insecten als de motten van de eikenprocessierups of muggen. In die zin moeten we vleermuizen koesteren en stimuleren. Wist u dat Enschede al een echte vleermuisstad is en ruimte biedt voor verschillende soorten vleermuizenpopulaties? Wist u dat onze prachtige boomstructuren daarbij een soort snelweg vormen voor deze Vleermuizen? Dit naast de functie van bomen als bescherming, voedselbron of schuil- en slaapplaats. Ze gebruiken de boomstructuren namelijk om zich te oriënteren en de weg te vinden in de stad. Bijvoorbeeld om vanuit rust- en schuilplaatsen in het buitengebied of in de parken hun weg te vinden tot in het centrum van de stad. Waar ze in het licht van gebouwen en straatverlichting insecten wegvangen. Zo helpen ze om het natuurlijk evenwicht te herstellen en te bewaken. Waardoor wij minder last hebben van insectenplagen.

Toekomstbestendig of tijdelijk groen bewust kiezen

Het is belangrijk een bewuste keuze te maken tussen aanleg van tijdelijk of juist toekomstbestendig groen. Beide vormen kunnen in het vergroenen van de stad een meerwaarde hebben. Mits bewust gekozen en ingezet. Daarom maken we bij elke nieuwbouw en herinrichting hier een bewuste keuze in.

We geven daarbij toekomstbestendig groen de tijd en investeren in goede groeiplaatsomstandigheden om zich te ontwikkelen. We zorgen daarbij bijvoorbeeld ook dat waardevolle bomen de goede groeiplaatsomstandigheden krijgen bij aanplant, om uit te groeien tot een gezonde oude boom. Daarbij bepalen we bijvoorbeeld voor een nieuw te planten boom wat een normale leeftijd is voor die soort in de omgeving waarin hij staat. Daarna zorgen we ervoor dat de omstandigheden qua condities en ruimte voldoende zijn om die leeftijd ook te kunnen halen. Dit is belangrijk, want de ontwikkeling van groen vraagt tijd. Die tijd loopt uiteen van enkele maanden voor een bloemrijke berm of oevervegetatie tot tientallen jaren voor een soortenrijk graslandje of nog langer voor volwassen bomen.

We richten gebieden bewust flexibel in, als we daarmee vergroening kunnen bereiken. Nu een parkeervak, straks een groenstrook. Of juist: nu eerst een groenvak en later een parkeerplek als dat toch nodig blijkt. Maar denk ook aan de tijdelijke groene invulling van bijvoorbeeld braakliggende terreinen.

4. Principes op kaart

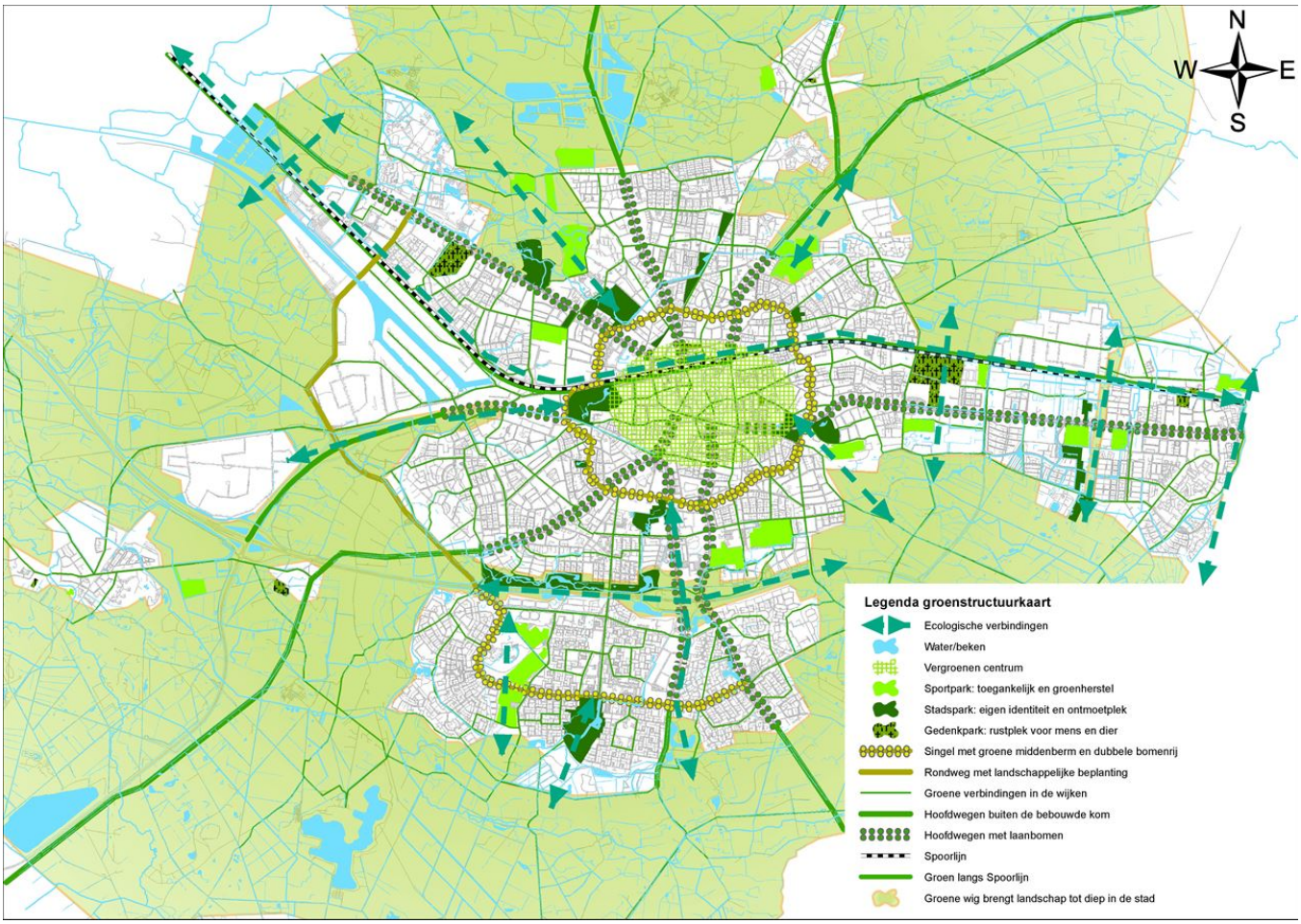
Een robuuste groenstructuur die identiteit geeft aan Enschede

In hoofdstuk 3 zijn de principes besproken van waaruit we Enschede kwalitatief vergroenen om dichter bij onze droom van Enschede als één groot groen park te komen. In dit hoofdstuk geven we de ruimtelijke vertaling op hoofdlijnen van de groene principes. Het betreft dus al een deel van het droombeeld: hoe we de groenstructuur uiteindelijk graag zien om dichter bij onze droom te komen.

We beperken ons daarbij tot de hoofdlijnen, waarbij op een later moment nog nadere detaillering op buurtniveau nodig is.

De groene structuren van Enschede

De robuuste groenstructuur is de krachtige groene fundering van waaruit we verder bouwen aan een groener Enschede tot in de kleinste haarvaten (straten, tuinen en gebouwen) van onze stad. De groene lobben brengen het buitengebied tot dicht in het dan groene centrum van de stad en daarmee is groen voor elke inwoner bereikbaar. De stadsparken en landgoederen zijn groen erfgoed van een rijk textielverleden en unieke plekken voor ontmoeting, ontspanning en vertier. Via doorgaande, groene structuren, routes en beken verbinden we alles aan elkaar voor mens plant en dier. Veel groene plekken zijn daarbij uniek, vertellen een eigen verhaal en hebben een eigen uitstraling. Zo zijn ook de parken uniek en hebben een eigen identiteit. Door die variatie, uitstraling en achtergrond zorgt een heldere groenstructuur ook voor oriëntatie, identiteit en herkenbaarheid in Enschede.

De groenstructuur bestaat uit meerdere onderdelen. Voor elk onderdeel volgt een beschrijving van de kenmerken en een aantal kansen voor het versterken van de groenstructuur. Deze kansen sluiten aan op de drie groene principes bouwen, benutten en beschermen. De vier hoofdonderdelen van de groenstructuur zijn:

- **4.1 Stad en land**: de verbinding tussen de stad en het buitengebied voor zowel mens als dier wordt gewaarborgd door de wiggen/stadsrandzone en ecozones.
    - De wiggen/stadsrandzone
    - De ecozones
- **4.2 Groene gebieden**: groene plekken waar mens en dier kunnen rusten, ontmoeten en bewegen.
    - Parken: Stadsparken en gedenkparken
    - Sportparken
- **4.3 Groene Lijnen:** deze lijnvormige elementen vormen samen een herkenbaar netwerk.
    - De Singel
    - Hoofdwegen met bomenlanen
    - Spoorlijn met beplanting
    - Groen netwerk door de wijken
    - Groenblauwe structuren
- **4.4 Buurt-, wijk en dorpsgroen,** groen in de directe leefomgeving (wonen en werken), waarbij we vier gebieden onderscheiden:
        - Centrum
        - Groen in woonwijken
        - Bedrijventerreinen
        - Groene dorpen

4.1 Stad en land

Enschede heeft een uniek landelijk gebied, met name bepaald door het kleinschalig coulissenlandschap. Rond de stad zijn diverse landgoederen gelegen die, meer of minder toegankelijk, de bezoeker doen herinneren aan het textiel verleden van de stad. Andere belangrijke troeven in het landschap zijn de waardevolle natuurgebieden (bijvoorbeeld het Aamsveen) en het waterrecreatiepark Rutbeek. In de gebiedsdekkende Visie op het landelijk gebied is de groene visie voor dit gebied beschreven. Hier sluiten we op aan en versterken we. Zo wordt de verbinding tussen stad en land gemaakt door de groene wiggen, de stadsrandzone en de ecozones, die hieronder beschreven worden.

Enschede kenmerkt zich door een enorm lange stadsrand(zone) die het landschap tot diep in de stad laat doordringen (wiggen). De wiggen bieden ruimte voor verschillende recreatieve functies en brengen de natuur in de stad. Het is belangrijk om de wiggen zoveel mogelijk te vrijwaren van verdere bebouwing en de toegankelijkheid te waarborgen of te vergroten.

We onderscheiden vier wiggen, namelijk de Hengelose wig in het noordwesten, de Oldenzaalse wig in het noordoosten, de Eschmarke wig in het zuidoosten en de Usselerwig in het zuidwesten. Daarnaast zijn er bij de zuidwijken nog 2 kleinere wiggen te herkennen. Een stevige en herkenbare stadsrandzone zorgt voor een heldere grens tussen stad en landschap en voorkomt geleidelijke verdere groei van de stad en het ontstaan van rommelzones.

Kansen vanuit de principes

Benutten:

Meewerken aan initiatieven voor lokale voedselvoorziening in de stadsrandzone waarmee we de relatie tussen de stad en de landbouw in het buitengebied kunnen vergroten

Bouwen:

De zuidwestelijke wig (Usselerwig) willen we gelijktijdig met stedelijke ontwikkelingen versterken. Zo is al een aanzet gedaan met groenstructuren op de Josinkes en wordt de krans van de Usseleres ontwikkeld als natuurzone. Bij de ontwikkelingen op Kop Westerval kan het groen verder de stad in groeien en daarmee een sterke verbinding vormen tussen buitengebied en het Volkspark.

ECOZONES

Ecologische verbindingen zijn van groot belang als dieren zich van het ene naar het andere natuurgebied willen verplaatsen en daarbij de stad moeten passeren. In de Eschmarke hebben we enkele robuuste ecozones opgenomen in de structuur van de wijk.

Hierdoor ontstaat, naast verbindingen tussen natuurgebieden, een groene dooradering die het groen dicht bij de inwoners brengt. Langs de A35 ligt een brede groene zone die als ecologische verbinding werkt, maar die ook belangrijk is als recreatiegebied. Faunapassages bij de Hengelosestraat en het spoor zorgen voor een verbinding tussen Twekkelo en Hof Espelo, voor bijvoorbeeld dassen.

Kansen vanuit de principes

Benutten:

Het robuuster maken van de ecozones: nader onderzoek naar het vóórkomen van soorten en de verbinding controleren: Zijn er bijvoorbeeld extra passages of beplanting nodig?

Bouwen:

Bij nieuwbouw en herinrichting grenzend aan ecozones het groen op dezelfde natuurlijke manier inrichten om op die manier de ecozone uit te breiden in z'n directe omgeving.

4.2 Groene gebieden

Hieronder verstaan we de grotere parken in de stad, die openbaar toegankelijk zijn. Dit zijn stadsparken, gedenkparken en sportparken.

PARKEN

De parken in Enschede zijn belangrijke rust- en ontmoetingsplekken voor mens en dier en bieden ook ruimte om bewegen. Daarnaast zijn de parken historisch zeer waardevol. In de bloeitijd van de textielindustrie zijn het Volkspark en het G.J. Van Heekpark aangelegd met het oog op het vertier en welzijn van de bevolking. Deze twee parken liggen aan de Singel. Het Abraham Ledeboerpark, het Wooldrikpark/Blijdensteinpark en het Van Lochemsbleekpark zijn voormalige landgoederen die na schenking als openbaar park in gebruik zijn genomen.

De oude parken hebben een gewaardeerde, klassieke uitstraling. Het Wesselerbrinkpark is ontwikkeld aansluitend aan de woningbouwontwikkeling van de wijk en heeft een typische jaren 70 uitstraling. In het Wooldrikpark en het Wesselerbrinkpark zijn ook een kinderboerderij aanwezig.

Enschede heeft een tweetal grote algemene begraafplaatsen: de Wester (9 ha uit 1921) en de Ooster (13 ha uit 1899). Deze gedenkparken hebben, ook in tuinarchitectonisch opzicht, bijzondere kwaliteiten. Op een aantal plekken in de stad liggen kleine voor een deel buiten gebruik gestelde begraafplaatsen, bijvoorbeeld aan de Deurningerstraat (boerenkerkhof) en aan de Espoortstraat.

Kansen vanuit de principes:

Beschermen:

Elk stadspark krijgt een eigen visie voor inrichting en beheer in samenspraak met de beheercommissies, waar dit nog niet is gebeurd. Hierin worden voor elk park de te behouden karakteristieken vastgelegd.

Benutten:

Gedenkparken: de toegankelijkheid van de begraafplaatsen wordt vergroot, zodat inwoners deze ook meer gaan gebruiken als rustplek en wandelpark. Verouderde beplantingen vervangen voor meer inheemse soorten, om de biodiversiteit te vergroten. Dit zal ook verder uitgewerkt worden in de toekomstvisie begraafplaatsen en gedenkparken.

Bouwen:

Ruimte voor waterberging en waterafvoer creëren door bijvoorbeeld gazons te verlagen of een nieuwe beek door het park aan te leggen.

Bij grotere gebiedsontwikkelingen worden nieuwe parken gecreëerd. Denk aan Cromhoffpark en Eschmarkerveld.

SPORTPARKEN

Sportparken zijn verspreid over de stad te vinden en een aantal is onderdeel van de groene wiggen, zoals sportpark Schreurserve en Vogido. De sportvelden beslaan de grootste oppervlakte, maar daaromheen en tussendoor zijn groenstructuren te vinden van bomen en struiken die zorgen voor groene randen van de velden. Deze dienen als afscherming van wegen en voor schaduw ten behoeve van het sporten, maar hebben ook ecologische waarde. Van oudsher zijn de sportparken veelal wel omgeven door hekken en alleen toegankelijk via een hoofdentree. Onder andere bij sportpark Diekman Oost en sportpark Enschede zuid wordt gewerkt aan een meer open en multifunctioneel sportpark.

Kansen vanuit de principes:

Beschermen:

Groenbeheerplannen opstellen voor sportparken, waar die er nog niet zijn, in samenwerking met Sportaal en sportclubs. Onderdeel hiervan kunnen zijn behoud en herstel van de groene randen en verandering van maaibeheer van stroken naast of tussen de velden.

Benutten:

De toegankelijkheid van sportparken vergroten door meer ingangen en voetpaden langs groenstructuren toe te voegen, zodat ook de meer ‘informele sporten’ zoals hardlopen, wandelen en fietsen mogelijk worden.

Bouwen:

Groenstructuren op sportparken herstellen door inheemse struiken en bomen terug te planten. Bij de soortkeuze wordt rekening gehouden met het onderhoud van de sportvelden. Kansen voor vergroening van sportparken worden gecombineerd met waterbergingsopgaves en met de clustering van sportparken.

4.3 Groene lijnen

Inwoners en bezoekers van Enschede gebruiken het hoofdwegennet en de spoorlijn om Enschede te bereiken of zich door de stad te verplaatsen. Langs de wegen zijn bermen en bomen aanwezig en die geven de entrees van Enschede allure en zorgen voor herkenbaarheid, zodat je makkelijker de weg kunt vinden. De spoorlijn is als een groenlint van west naar oost. Ook dieren maken gebruik van deze doorgaande groene routes door te stad.

DE SINGEL

Tussen 1916 en 1929 is de Singel aangelegd door de toenmalige burgemeester Edo Bergsma. De Singel is kenmerkend voor Enschede door zijn slingerende karakter en door een middenberm met een dubbele bomenrij. De radialen delen de Singel op in verschillende delen en elk deel heeft een andere boomsoort.

Ook de Broekheurnering heeft een middenberm met bomen. De Usselerrondweg/Auke Vleerstraat ligt op de grens van bebouwing en het landelijk gebied en heeft daarom geen doorgaande laanbeplanting. Het groen past zich hier aan z'n omgeving aan en heeft een wat meer landschappelijk en los karakter.

Kansen vanuit de principes:

Beschermen:

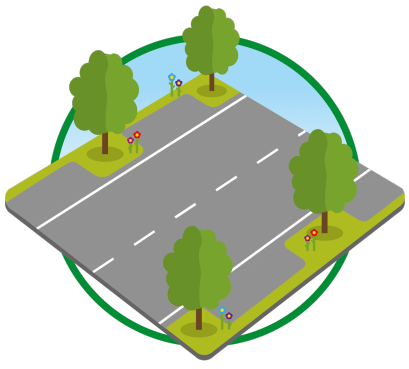

- De middenberm met dubbele bomenrij zoveel mogelijk doortrekken over de gehele Singel, rekening houdend met een goede groeiplaats voor nieuwe bomen, zodat de bomen ook een gezonde toekomst tegemoet gaan. Hier zit wel een spanningsveld met verbeteren van de verkeersdoorstroming en ruimte voor parkeren.
- Meerjarenplan voor toekomstbestendige bomen met bijvoorbeeld aandacht voor beluchting en bemesting van de bodem.

Benutten:

- De middenberm van de Singel inrichten naar voorbeeld van historische foto's met gevarieerde onderbeplanting en hiermee kleurige entrees op kruisingen met radialen creëren en biodiversiteit vergroten.
- Experimenteren met ander maaibeleid ten behoeve van biodiversiteit en gevarieerder beeld. Wel rekening houden met zichtbaarheid van verkeer en de functie van de middenberm als wandelstrook.

HOOFDWEGEN MET BOMENLANEN

Een netwerk van hoofdwegen zoals de Oldenzaalsestraat, de Hengelosestraat en de Deurningerstraat, bijeengebracht door de Singel, zorgt voor een soort spinnenweb van wegen om de stad goed bereikbaar te maken. Er is veel ruimte nodig voor het doorgaande verkeer, maar een doorgaande boombeplanting willen we behouden of versterken voor de herkenbaarheid van de hoofdwegen en als vliegroutes voor bijvoorbeeld vleermuizen en insecten.

Kansen vanuit de principes:

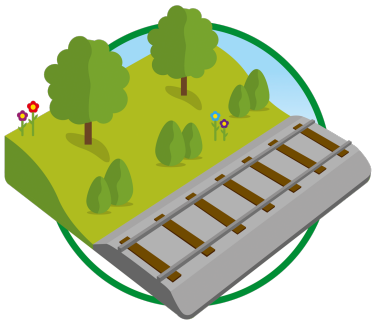
Beschermen:

Meerjarenplan opstellen voor behoud of vervanging bomenlanen, zodat we van bestaande bomen de kwaliteit kunnen waarborgen en weten welke boom terug geplant moet worden als een exemplaar uitvalt. Op basis van het meerjarenplan kunnen we ook grootschalig, gefaseerd bomen vervangen als dit echt noodzakelijk is.

Bouwen:

Versterken boombeplanting Deurningerstraat. Op deze radiaal is er maar beperkt ruimte gemaakt voor groen. Daarom heeft deze straat de meeste urgentie om in te investeren.

SPOORLIJN MET BEPLANTING

Enschede lijkt ontwikkeld rond de (oude) spoorlijnen in de stad. De stad is ten tijde van de textielindustrie met name gegroeid rondom de langs de spoorlijnen gevestigde textielcomplexen. De Westerval, Zuiderval en Lonnekerspoorlaan, ooit oude spoorlijnen, zijn getransformeerd tot ontsluitingsstructuren voor bus-, auto en/of langzaam verkeer. Alleen de lijnen met Hengelo en Gronau functioneren nog als spoorlijn. Deze spoorlijn is een belangrijke groenzone dwars door de stad van oost naar west en heeft daarmee een ecologische functie en is daarnaast een herkenbare lange lijn. Ook is het groen langs het spoor het visitekaartje voor de treinreizigers.

Kansen vanuit de principes:

Beschermen:

Een gezamenlijk beheerplan maken met Prorail over het groen langs het spoor, omdat de belangen verschillend zijn.

Bouwen:

Het aanvullen van groenelementen met inheemse, gevarieerder beplanting op ontbrekende delen langs het spoortracé. Het gaat bijvoorbeeld om het gedeelte ter hoogte van de Parkweg binnen de Singels tot aan het station en de spoorzone door Glanerbrug die weinig robuust groen bevat.

GROEN NETWERK DOOR DE WIJKEN

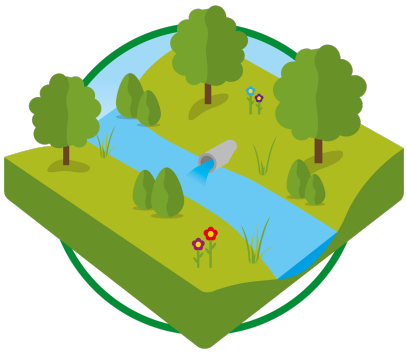
Verspreid over de hele stad zijn lange lijnen gekoppeld aan oude spoorlijnen, beken of straten te herkennen die zorgen voor een fijnmazig netwerk dwars door wijken heen. Deze lijnen zijn van belang voor de ecologie om groene gebieden aan elkaar te rijgen, zodat vogels, insecten en andere dieren zich kunnen verplaatsen. Daarnaast zorgt het voor routes met schaduw naar het park, of de winkel, of gewoon een groene route om een rondje te hardlopen, wandelen of andere sporten en activiteiten te beoefenen.

Kansen vanuit de principes:

Bouwen:

Op meerdere plekken in de stad zijn de lange lijnen niet of onvoldoende begeleid met groen. Het autoluw maken van straten kan helpen om ruimte te maken voor groen, wandelaars en fietsers, zoals in de mobiliteitsvisie al is opgenomen voor de centrumwijken. Straatgroen kan in de vorm van bloemrijke bermen, struikengroepen of bomen. Bij herinrichtingen kunnen we deze lange groenstructuren aanleggen.

GROEN-BLAUWE STRUCTUREN

Van oorsprong liepen tal van beken door de stad. De helling van de stuwwal volgend, waterde Enschede af richting het westen, richting Hengelo. De Roombeek en de Stadsbeek zijn weer zichtbaar bovengronds gebracht. Deze vormen aantrekkelijke en beeldbepalende plekken in de stad. Het Twentekanaal faciliteert het transport over water voor de industrie. Het verbindt de Enschedese haven, via een langgerekt kanaal, met de rest van Nederland. Daarnaast zijn ook verlaagde bermen, wadi's en vijvers voorbeelden van groen- blauwe structuren die bijdragen aan een klimaatbestendig Enschede.

Kansen vanuit de principes:

Benutten:

Bij herinrichtingsprojecten voor klimaatadaptatie, de aanleg van een beek of een waterberging, is er ook aandacht voor speelaanleidingen, ecologisch ingerichte taluds en bomen die op natte plekken kunnen groeien.

Bouwen:

Aanleg van groenblauwe structuren ten behoeve van een klimaatbestendige inrichting doen we binnen bestaande projecten zoals aanpakken wateroverlastlocaties, herontwikkeling, groot onderhoud aan wegen en rioolvervangingen. Zie Water- en Klimaatadaptatieplan Enschede – groenblauwe structuren.

4.4 Buurt-, wijk- en dorpsgroen

Binnen het groene raamwerk van wiggen, parken, lanen en groen-blauwe structuren liggen het centrum, de wijken en de bedrijventerreinen. Rondom de stad liggen de prachtige groene dorpen. Elk gebied heeft weer zijn eigen opbouw en ook het percentage openbaar groen per gebied is zeer divers. Onder buurt- en wijkgroen verstaan we onder andere geveltuinen, groenvakken, wadi's, straatbomen, groene schoolpleinen, speelplekken en kleine parkjes.

GROEN IN HET CENTRUMGEBIED

Het centrum kenmerkt zich doordat het dicht bebouwd is en de openbare ruimte wordt intensief gebruikt. Juist daarom is de aanwezigheid van groen hier belangrijk. Het Volkspark en Blijdensteinpark zijn op loopafstand van de binnenstad. Enkele pleinen en straten zijn al groen ingericht zoals de Oldenzaalsestraat en het Koningsplein. Door de beperkte ruimte zijn solitaire bomen met goede groeiruimte onder de grond van belang.

Kansen vanuit de principes:

Beschermen:

We beschermen en onderhouden de stadsbomen in het centrum met verbetering van de groeiplaats. Hiermee houden we ook rekening met de beperkte ruimte onder de grond door aanwezige kabels en leidingen. Op sommige plekken zullen deze ook verlegd moeten worden.

Benutten:

We gebruiken de binnenstad als 'groene etalage' om inwoners en bezoekers bekend en enthousiast te maken met goede groene voorbeelden. Samen met ondernemers voegen we plantenbakken en gevelgroen toe.

Bouwen:

- We vergroenen versteende pleinen, zoals het Stationsplein, met gevarieerd groen. Het Koningsplein is daarbij een goed voorbeeld. Het parkeren in het centrum wordt uitgebreid met ondergrondse garages waardoor er op straat ruimte komt voor groen.

- Daken benutten we met groen, gecombineerd met andere functies, zoals zonnepanelen of een daktuin.
- Bij nieuwbouwplannen creëren we groene oases met minibosjes in gezamenlijke binnentuinen.

GROEN NETWERK DOOR DE WIJKEN

De diversiteit in wijken komt onder andere door de verschillende perioden waarin de wijken gebouwd zijn. Dit zie je ook terug in de groenvoorzieningen. Wijkgroen is van belang om een prettige woonomgeving te creëren en speelt een essentiële rol voor mensen om in hun directe omgeving te kunnen bewegen, ontspannen en ontmoeten.

Kansen vanuit de principes:

Benutten:

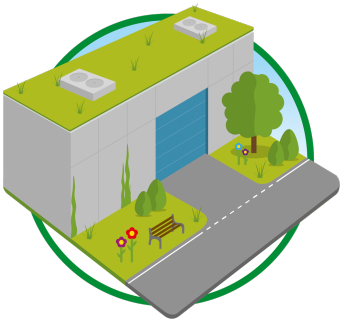
- Elke buurt z'n eigen ommetje! Voor elke leeftijdsgroep is het prettig om vanaf je eigen woning te kunnen wandelen met je hond of hardlopen met een beweegapp. We streven ernaar dat er in elke buurt genoeg groen is met kleine paadjes of stoepen met bomen waardoor het uitnodigt om een rondje te maken.

- Elke buurt een groene ontmoetingsplek! Dit kan een buurtparkje, groene speeltuin of groen schoolplein zijn. Zo kan iedereen zich in z'n eigen woonomgeving verbonden voelen met groen en een plekje vinden voor ontspanning.

Bouwen:

Stenige plekken vergroenen: boomspiegels vergroten, plantvakken of geveltuintjes toevoegen op brede trottoirs, schoolpleinen vergroenen of pergola's met klimplanten toevoegen bij parkeerplaatsen. Dit in samenhang met het Water- en Klimaatadaptatieplan Enschede.

GROEN OP BEDRIJVENTERREINEN

Bedrijventerreinen liggen veelal aan de rand van de stad vanwege bereikbaarheid en afstand tot woningen. Ze zijn vooral functioneel ingericht met grote kavels en brede wegen. Juist daarom heeft meer en divers groen hier een grote meerwaarde voor de uitstraling en de leefbaarheid van de werklocaties. Vanuit de samenwerkende bedrijventerreinen en de gemeente samen zijn er al initiatieven op het gebied van het vergroenen. Dit vanuit het belang dat ondernemers en werknemers zien in een groene werkomgeving.

Vanuit de visie werklocaties zijn gebiedsagenda's per bedrijventerrein opgesteld, waarvan het vergroenen een onderdeel is. Maatwerk per gebied is belangrijk, want elk bedrijventerrein is uniek en vraagt een eigen aanpak.

Kansen vanuit de principes:

Benutten:

Het omvormen van grasbermen naar bloemrijke mengsels en hier ecologisch maaibeheer op toepassen vergroot de natuurwaarde en beleving op het bedrijventerrein. Als hier behoefte aan is, kan dit uitgebreid worden met wandelpaadjes voor een lunchwandeling.

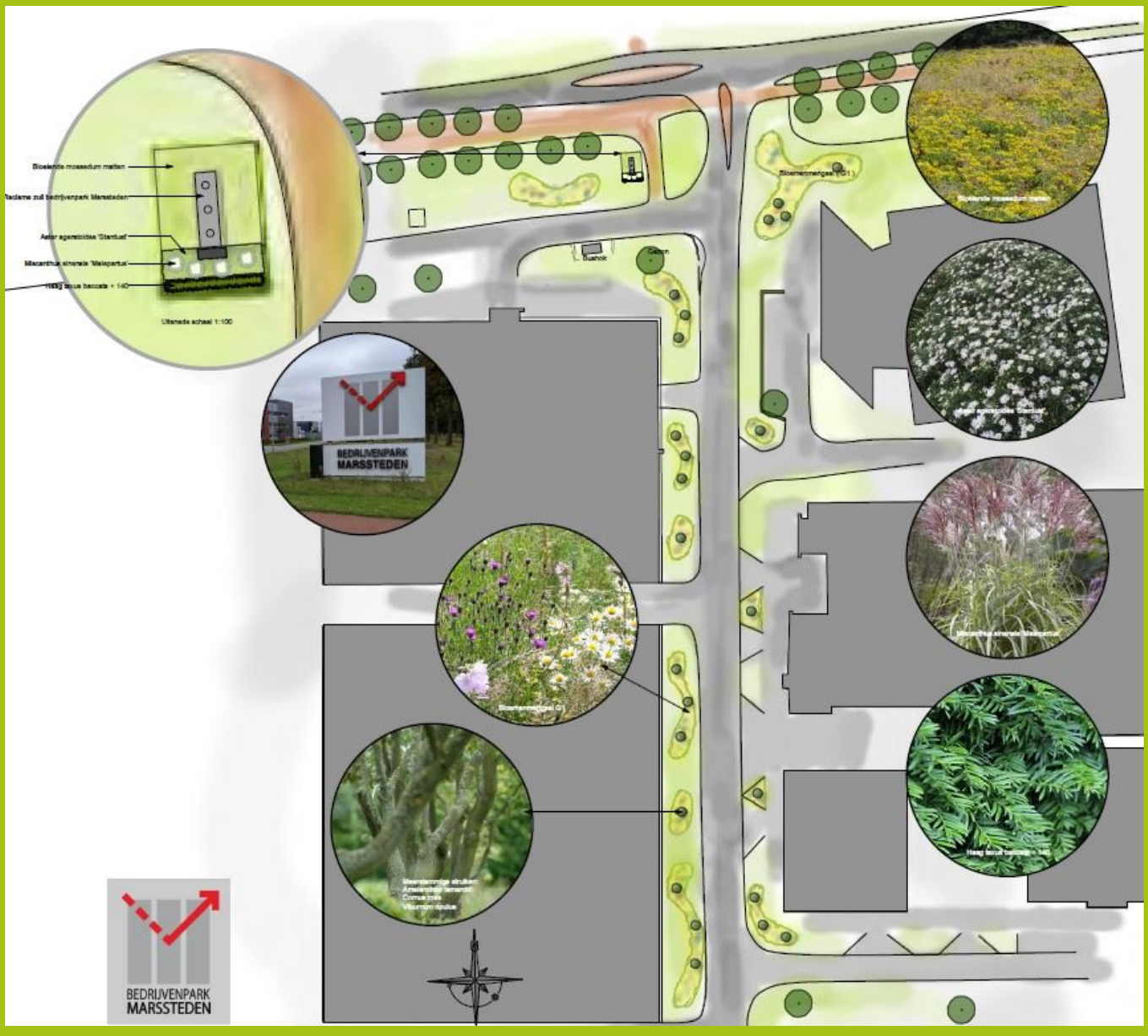

Bouwen:

- Platte daken kunnen benut worden met een combinatie van sedumdaken en zonnepanelen.
- Door collectief gebruik van bijvoorbeeld logistiek en parkeren kunnen we ruimte maken voor groen en opvang van regenwater in wadi's.

Een mooi voorbeeld

Op het bedrijventerrein de Marssteden wordt er al kleinschalige vergroening gerealiseerd vanuit de ondernemersvereniging. Dit in samenwerking met Natuur voor elkaar (Provincie) en de gemeente.

GROENE DORPEN

Lonneker, Usselo, Boekelo en Glanerbrug zijn de dorpen binnen de gemeente Enschede. Karakteristiek vanwege de kleinschaligheid en de ligging in het buitengebied. De dorpen spelen ook een belangrijke rol als toeristische trekpleisters met terrassen, ijssallons, hotels en evenementen zoals Lonneker kunstroute en de Military.

De dorpspleinen zijn het hart waar mensen elkaar ontmoeten en van oudsher hebben deze pleinen een groen karakter door de aanwezige bomen en andere beplanting. De brink was vroeger een centrale plek in het dorp waar het vee werd verzameld en eiken werden geplant voor houtproductie en voer (eikels) voor de varkens. De wegen die het dorp inleiden en de dorpen en aan het agrarisch gebied en de stad verbinden, zijn begeleid met groen.

Kansen vanuit de principes:

Beschermen:

We beschermen de historische groene brinken, de oude erfbeplantingen en tuinen bij kerkjes, voormalige scholen en andere historische gebouwen.

Bouwen:

In Glanerbrug zijn veel straatjes en pleintjes versteend. Bij nieuwbouw en herinrichting voegen we nieuwe groene plekken toe.

5. Uitvoering: van groene droom naar groene actie

Het vergroenen van Enschede is een opgave voor iedereen samen: gemeente, inwoners, ondernemers en instellingen. We kunnen elkaar helpen om de groene droom te realiseren. Daarnaast moeten en willen we als ondernemende kennisstad met elkaar blijven zoeken naar innovatieve methoden om Enschede kwalitatief verder te vergroenen. Daarbij ligt er ook een grote rol in de samenwerking tussen overheid, onderwijs, ondernemers en onderzoek. We maken gebruik van Enschedese kennisinstellingen op dit gebied, zoals Universiteit Twente, Saxion, ROC van Twente en het Zone.College en de innovatiekracht van de ondernemers en inwoners van Enschede. Vanzelfsprekend werken we ook actief samen met andere partijen, zoals de woningcorporaties en groene stichtingen en verenigingen in de stad die groene initiatieven en vergroening stimuleren.

De gemeente als overheid een voorbeeldrol. Daarbij gaat het erom dat de gemeentelijke organisatie zelf groener denkt, handelt en doet. Daarnaast heeft de gemeente veel (openbare) ruimte in eigendom en beheer, die ook verdere vergroening vraagt.

Van idee naar uitvoering!

We hebben nu de droom in beeld (hoofdstuk 1) en weten welke groene opgaven er zijn (hoofdstuk 2). Ook weten we hoe we aan de droom en opgaven via de groene principes (hoofdstuk 3 en 4) gaan werken. Als volgende stap is het belangrijk een stap te zetten naar de praktijk en uitvoering buiten. Anders blijft de droom slechts een droom. In dit hoofdstuk geven we hiervoor een aanzet, die vervolgens samen met inwoners, ondernemers en instellingen nog verdere uitwerking vraagt. Voor de uitvoering van dit groenambitieplan zien we in elk geval de volgende belangrijke stappen die we met elkaar verder gaan uitwerken:

- **5.1 Vergroenen vanuit de gemeente:** De gemeente heeft een voorbeeldfunctie in het vergroenen van Enschede. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen en investeringen om het openbare groen kwalitatief te vergroenen in de stad. Het gaat hierbij om een aanzet. Het totaal aan opties vanuit de gemeente vraagt nog een verdere uitwerking. Hoe we dat doen lichten we toe in paragraaf 5.3.

- **5.2 Samen vergroenen:** Willen we de droom bereiken dan vraagt dit een gezamenlijke aanpak. Alleen door samenwerking tussen inwoners, ondernemers, instellingen en de gemeente kunnen we stappen zetten om de droom van “Enschede als één groot groen park voor mens, plant en dier” te bereiken. Dit vraagt tegelijkertijd dat de gemeente daarin een betrouwbare partner is met heldere participatiekaders. Dit onderdeel krijgt verdere uitwerking in de gemeentebrede ontwikkelingen met als vertrekpunt de inspraakverordening en op den duur de nieuwe participatieverordening.
- **5.3 Instrumenten uitwerken:** Het gaat hierbij om aanpassing en uitwerking van de instrumenten die nodig zijn om Enschede groen te houden en verder kwalitatief te vergroenen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld het omvormen van de groene principes naar normen, het uitwerken van groengebiedsagenda’s per buurt, de aanpassing van het bomenbeleid en de regels rond bomenbescherming. Of om de verdere uitwerking van de benodigde uitvoeringsmiddelen voor dit plan via de gemeentelijke planning- en controlproducten.

5.1 Vergroenen vanuit de gemeente

Dit groenambitieplan geeft inspiratie om samen te vergroenen. Daar zijn verschillende keuzes in te maken. We richten ons in deze paragraaf vooral op een voorzet voor mogelijke investeringen vanuit de gemeente in het vergroenen van de openbare ruimte. Het zijn investeringen die we in elk geval als noodzakelijk zien vanuit bijvoorbeeld bestuurlijke, uitvoeringstechnische of maatschappelijke ontwikkelingen. We maken inzichtelijk hoe we deze investeringen de komende jaren kunnen vormgeven. Alle investeringen en voorstellen zijn dus eerste globale inschattingen van kosten en vragen nog verdere uitwerking en verdieping.

Rond investeringen in het groen zien we onder andere de volgende prioriteiten voor de komende jaren vanuit dit groenambitieplan:

De basisinzet voor groen en biodiversiteit op orde

Ingegeven door noodzakelijke bezuinigingen is er in het verleden regelmatig gekort op de middelen voor groen en biodiversiteit. De benodigde basisinvesteringen in het groen kunnen we daardoor niet meer realiseren. Het is belangrijk voor het vergroenen van Enschede dat deze basisinzet weer op orde komt.

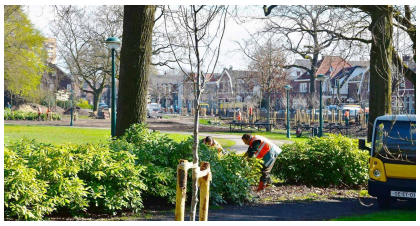
Uitvoeringsgelden biodiversiteit beschikbaar gesteld

Er waren geen gemeentelijke uitvoeringsmiddelen meer voor de basisinzet op biodiversiteit samen met onze partners. Nadat de eerdere uitvoeringmiddelen gestopt waren (Zie: “Discussienota duurzaamheid”, paragraaf “3.1 Biodiversiteit) is bij de zomernota 2021 weer structureel 300.000 euro per jaar beschikbaar gesteld voor een basisinzet op vergroten van biodiversiteit en het werken aan het herstel van het natuurlijk evenwicht in Enschede. Deze basisinzet geven we samen met inwoners, ondernemers en instellingen vorm. Denk daarbij aan acties als “Zo groen” met de aanleg van geveltuinen, ondersteunen van de Groene Loper Enschede en het faciliteren van groene schoolpleinen. Ook gaat het om uitvoeringsmiddelen voor acties die bijdragen aan het herstel van het natuurlijk evenwicht in de stad, zoals noodzakelijke lange termijnacties rond de eikenprocessierups, bescherming van bijzondere soorten en aanpak van invasieve exoten. Het betreft deels buiten investeren en deels 0,5 fte voor het continueren van een coördinator biodiversiteit met partners.

De vervangingsinvesteringen voor het groen leveren een knelpunt op

In de afgelopen jaren is er regelmatig bezuinigd op het groen. Zo ook op de vervangingsinvesteringen voor het groen. Dit zijn de middelen die nodig zijn om slechte of oude beplanting te vervangen. Vanuit eerder onderzoek door Arcadis is berekend dat er voor de vervangingen van het groen jaarlijks minimaal 2,74 miljoen euro nodig was om het groen tijdig te vervangen en gezond te houden. Op dit moment is er voor de vervangingen nog daadwerkelijk een bedrag van ca 740.000 euro voor zowel al het groen, speeltoestellen, trapvelden en straatmeubilair (b.v. banken, prullenbakken enz.). Dit betekent dat we te weinig middelen hebben voor tijdige vervangingen in het openbaar groen.

Beschermen: Het beheer en onderhoud optimaliseren

De jaarlijkse kosten voor de verzorging (beheer en onderhoud) van het openbare groen brengen we jaarlijks in beeld via de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' van de gemeentelijke planning en control producten. zie www.enschede.nl/koers053.
Het gaat hieronder om aanvullende investeringen om dit beheer en onderhoud van het openbare groen verder te optimaliseren. Het gaat dan bijvoorbeeld om:

- **Onderhoud optimaliseren, zoals bospercelen**
  Het onderhoud van de openbare ruimte vraagt verdere optimalisatie. Denk bijvoorbeeld aan het verbeteren van het onderhoud van de bospercelen in Enschede. Om dit te bereiken is er via het amendement "optimalisatie onderhoud openbare ruimte" bij behandeling van de zomernota 2021 inmiddels € 100k beschikbaar gesteld.
- **Optimaliseren boomverzorging**
  Het huidige bomenbeheer kan geoptimaliseerd worden door hierin meer te investeren. Denk bijvoorbeeld aan bestaande bomen in de hoofdstructuur waar nodig regulier extra bemesten en beluchten. Of extra onderhoudsmaatregelen treffen, zoals nader onderzoek laten uitvoeren en aanvullende actie uitvoeren bij herstelbare ziekte van waardevolle bomen. Hierbij is het wel belangrijk altijd de mate van benodigde investering in relatie tot de levensduur van de bomen in afweging te houden.
- **Keuze in kwaliteitsniveaus**
  In Enschede werken we met onderhoudsniveaus voor de openbare ruimte. Op dit moment geldt voor de hele stad “niveau basis” met uitzondering van het stadserf, waar “niveau hoog” geldt.
  Als we de kwaliteit en de uitstraling van het groen daadwerkelijk belangrijk vinden, dan valt te overwegen om het onderhoud kwaliteitsniveau voor het groen te verhogen. Denk aan:
  - Singels naar onderhoudsniveau hoog;
  - Alle hoofdgroenstructuren (incl. singels) naar onderhoudsniveau hoog;
  - Alle groenstructuren (incl. hoofdstructuren) naar onderhoudsniveau hoog;
  - Al het groen naar onderhoudsniveau hoog.
- **Beperken invasieve exoten en plaagdieren**
  Landelijk en ook in Enschede is er meer inzicht nodig op welke bedreigingen we kunnen verwachten vanuit invasieve plant en dierexoten of andere plaagdieren. We willen hier gestructureerd actiever op inzetten. Zowel in de bestaande samenwerking met de Provincie Overijssel, als vanuit de gemeente zelf. Zo onderzoekt de gemeente Enschede de mogelijkheden van een stresstest voor invasieve dier- en plantsoorten en plaagdieren. Aan de hand van deze ontwikkelingen kunnen we betere keuzes maken in het voorkomen en aanpakken van deze soorten en beter bepalen welke inzet hierop nodig is.

Benutten: Het bestaand groen verbeteren

Het gaat hierbij om investeringen om de functies die groen kan hebben beter te benutten en bestaand groen te verbeteren. Denk aan:

- **Meer variatie aanbrengen en groen toevoegen**
  Kwalitatief vergroenen vraagt meer variatie in het groen. Dit vraagt het actief toevoegen van groen in de bestaande (en ook de nieuwe) openbare ruimte. Denk daarbij aan bomen, heesters, bloemen en gras of “natte” beplanting.
- **Stadsparken vergroenen**
  Onze stadsparken zijn de groene parels van de stad. Voor een deel liggen er al visies voor deze parken vanuit bijvoorbeeld de parkcommissies. Zoals bij het G.J. van Heekpark, die de afgelopen jaren een ware groene metamorfose onderging. Het Abraham Ledeboerpark met het Wageler, waar door een nieuwe vereniging van gezamenlijke gebruikers van het gebied samen met de gemeente gewerkt wordt aan het vergroten van de betekenis van het gebied voor biodiversiteit, beleving, stadslandbouw en educatie. Of het Volkspark waar

recent een visie voor is opgesteld en er nog uitvoeringsmiddelen nodig zijn. Voor een aantal parken moeten nog visies worden opgesteld. Deze visies zijn namelijk belangrijk om de huidige waarden van het park te bewaren en tegelijkertijd de functionaliteit van het groen te vergroten. Daarnaast vraagt de uitvoering van deze visies ook aanvullende middelen.
Voor de gemeentelijke gedenkparken en begraafplaatsen wordt een aparte visie opgesteld.

- **Singel vergroenen**
  De singel is een zeer kenmerkend onderdeel van de Enschedese groenstructuur. De singel vraagt verdere vergroening door het zorgen voor meer variatie in het groen. Dit door het aanbrengen van bijvoorbeeld meer struiken, bloembollen of bloemenlinten en minder vaak en op andere wijzen maaien van het gras. Dit komt ook ten goede van de bomen op de singel.

Bouwen: Nieuw groen toevoegen

Naast het zorgen dat elke nieuwbouw en herinrichting bijdraagt aan het vergroenen van Enschede gaat het hier ook om het actief toevoegen van groen. Denk aan groen om de groene structuur van Enschede te versterken of groen op plekken waar groen ontbreekt. Waarbij ook te denken valt aan de kansen als benoemd in hoofdstuk 4.

Als we kijken naar gebieden zien we urgentie rond het vergroenen van de binnenstad en het vergroenen van de bedrijventerreinen. Waarbij het vergroenen van de bedrijventerreinen deels al meeloopt in de uitwerking van de Visie Werklocaties Enschede in samenwerking met de samenwerkende bedrijventerreinen. Tegelijkertijd is het ook goed om gemeentelijke investeringsmiddelen te hebben om bij gemeentelijke ontwikkelingen ook groene kansen te kunnen benutten of actief groene projecten op te pakken.

5.2 Samen vergroenen

Het vergroenen van Enschede kunnen en willen we niet alleen. Zo is een groot deel van het verhard oppervlak in Enschede van particulieren en derden. Daar hebben we dus beperktere invloed op. Daarnaast is er een druk op het ruimtegebruik in de stad, die om creativiteit en innovatie vraagt om te vergroenen. Het vraagt een aanpak waarin iedereen bijdraagt aan de vergroening: inwoners, ondernemers en instellingen.

We zien dit plan daarom vooral als een uitnodiging aan iedereen om samen te vergroenen. Waarbij we ook een belangrijke rol zien voor de samenwerking tussen overheid, onderzoek, onderwijs en ondernemers. Ook koesteren we bestaande initiatieven, onze (groene) partners en zetten bestaande vergroeningsinitiatieven door, zoals Groenblauw Enschede, de Groene Loper Enschede en Jij maakt de buurt.

Tegelijkertijd is het belangrijk helder te communiceren en helder te zijn en hoeveel ruimte en invloed er is voor participatie. We zien daarvoor in elk geval de volgende aandachtspunten vanuit de gemeente:

- **Duidelijke participatiekaders en keuzes aan de voorkant:** Samenwerking en participatie is belangrijk en noodzakelijk. We bieden waar dat kan ruimte voor participatie. Dat vraagt tegelijkertijd ook helderheid. Helderheid van de gemeente over haar rol in trajecten. Bijvoorbeeld in welke rol neemt de gemeente deel aan een initiatief. Wat mag een de samenleving wel of niet van de gemeente verwachten. Het vraagt dat de gemeente dit aan de voorkant van vergroeningsontwikkelingen duidelijk maakt. De inspraakverordening en op den duur de nieuwe participatieverordening zijn hiervoor het vertrekpunt. Ook sluiten we aan op gemeentebrede ontwikkelingen, zoals de “methode Relevant Gesprek”, die vanaf volgend jaar (2022) organisatiebreed wordt uitgerold.
- **Helder en open communiceren**: Belangrijk onderdeel van heldere communicatie is ook open communicatie over wat we doen in het openbaar groen. Denk bijvoorbeeld aan het met kaarten inzichtelijk maken van de kwaliteit van bomen en welke bomen er in de komende periode aan vervanging toe zijn.
- **Particulieren aanzetten tot vergroenen:** Als bij de inleiding van deze paragraaf al gezegd ligt een groot deel van het verhard oppervlak op particulier terrein. Rond de particuliere terreinen liggen dus grote kansen om verder te vergroenen. Daarom is het belangrijk om ook particulieren aan te zetten tot het verder vergroenen. Daarbij moeten we ook aandacht hebben voor het verlagen van drempels om te vergroenen, zoals het mogelijke extra onderhoud dat bijvoorbeeld een groene tuin of dak vraagt van inwoners. Deze aanpak vraagt een verdere uitwerking, die al loopt via en in samenhang met het Water- en Klimaatadaptatieplan Enschede (Wek).

5.3 Instrumenten uitwerken

Dit groenambitieplan is een eerste stap naar een nog groener Enschede. Het plan biedt handvatten en inspiratie om Enschede samen verder te vergroenen vanuit de gezamenlijke groene droom. Het biedt al concrete voorstellen om stappen te zetten of investeringen te doen. Tegelijkertijd zijn er ook nog verschillende uitwerkingen te maken en vraagt het plan en de principes borging in de dagelijkse uitvoeringspraktijk. Ook geeft het plan inspiratie en ideeën, waar we op een later moment weer keuzes in kunnen maken. Zo komen we via kleine stappen steeds verder richting onze vergroeningsdroom.

Het is belangrijk dat we als gemeente de benodigde instrumenten uitwerken die we nodig hebben om te vergroenen. We geven daartoe in dit ambitieplan een aanzet. Dit vraagt nog nadere uitwerking.

Vertalen principes naar groene toetsingskaders

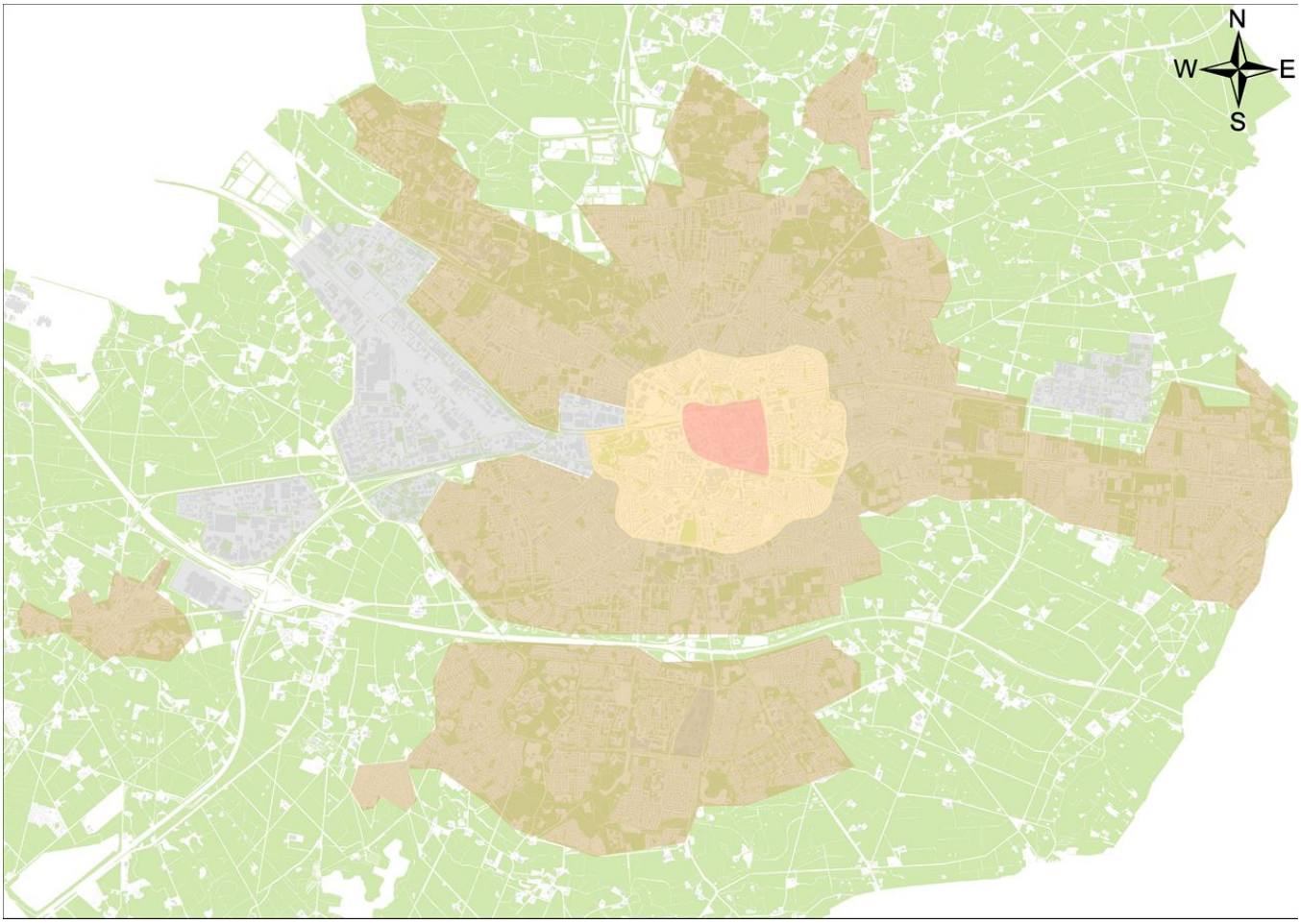
Wat we nieuw aanleggen doen we gelijk groen. Want nieuwbouw, aanleg en herinrichting bieden de kans om het gelijk in één keer goed te doen. In hoofdstuk 3 en 4 hebben we de groene principes benoemd en uitgeschreven. Die vragen nog verdere vertaling naar de uitvoering. Zo vraagt de toetsing van de openbare ruimte een andere aanpak dan bijvoorbeeld het stimuleren van particulieren en particuliere initiatieven. Ook is belangrijk te kijken vanaf welk moment we de toetsing actief gaan toepassen. Daarvoor ontwikkelen we de benodigde toetsingskaders en benodigde uitwerkingen. Die vervolgens ook hun plek kunnen krijgen in andere toetsingsinstrumenten, zoals het kompas nieuwe initiatieven. Daarbij kijken we niet alleen naar de inrichting, maar ook naar de borging van het beheer en onderhoud. Want nieuwbouw/herinrichting en beheer kunnen je niet los van elkaar zien. Totdat de benodigde toetsingsinstrumenten zijn uitgewerkt, werken en handelen we al wel zo veel als mogelijk naar de principes.

Ook dit onderdeel werken we vanwege de sterke onderlinge relatie uit via en in samenhang met het Water- en Klimaatadaptatieplan Enschede (WeK).

Groengebiedsagenda's uitwerken

Enschede is uniek en heeft ook unieke gebieden met een eigen identiteit. Elk gebied vraagt daarom om maatwerk. Een woonwijk kun je niet op dezelfde wijze benaderen als een bedrijventerrein en de binnenstad vraagt weer een geheel eigen aanpak. Maar ook de dorpen en buurten onderling verschillen van elkaar. Daarom kijken we samen met inwoners, ondernemers en instellingen in onze stad hoe we met maatwerk de gebieden kunnen vergroenen. Om dit te bereiken willen we met groengebiedsagenda's werken, waarin we de groene kwaliteiten per gebied uitwerken en benodigde vergroeningen in beeld brengen passend bij de identiteit van het gebied.

Het is daarmee vooral meer maatwerk op het dorp of de buurtgerichte uitwerking op de kaart van de groene principes. Deze groengebiedsagenda's geven vervolgens inzichten voor ontwikkelingen, zoals de omgevingsvisie, de Stedelijke Investeringsafweging, de energietransitie en de water en klimaatadaptatie aanpak. Waarbij we kansen rond groen in ontwikkelingen beter kunnen benutten en ontwikkelingen per buurt beter tegen elkaar kunnen afwegen. Ook geeft een groengebiedsagenda meer inzicht in benodigde investeringen als we de vergroening in een gebied willen versnellen.

Juridische instrumenten: Bescherming bomen en groen

We willen het groen beschermen dat we al hebben. Zoals onze waardevolle bomen, boomstructuren en -gebieden. Hiervoor hebben we al een beschermwaardig bomenbeleid met regels in de Verordening Kwaliteit Leefomgeving en nadere door het college vastgestelde regels. Deze gaan we verder verbeteren. Ook onderzoeken we of er aanvullende inzet van juridische instrumenten nodig is. We zorgen dat we de goede juridische instrumenten in huis hebben om ons waardevolle groen en de bomen te beschermen.

De benodigde uitvoeringsmiddelen voor dit plan regelen

In 5.1 en 5.3 hebben we investeringen en instrumenten benoemd die we vanuit dit plan voor de eerste tijd als belangrijk zien. Deze vragen nog verdere uitwerking in samenwerking met bestuur, inwoners, ondernemers en instellingen. Zowel in wat ze precies inhouden, wat ze kosten en in welke prioriteitsvolgorde we ze willen uitvoeren in de komende jaren. Daarnaast biedt dit plan bijvoorbeeld via de ideeën bij hoofdstuk vier ook nog veel inspiratie en mogelijkheden om vanuit samenleving of bestuur andere ideeën op te pakken om Enschede te vergroenen.

Om de groene investeringen voor realisatie van dit groenambitieplan beter vorm te geven zien we drie sporen:

- **Uitwerken van de benodigde investeringsmiddelen.** Dit doen we via de gemeentelijke planning en controlproducten, zoals de Zomernota en de gemeentebegroting. De investeringen van paragraaf 5.1 en 5.3 werken we daarin verder uit, duiden we beter (inhoudelijk en financieel) en geven we ook een prioriteringsvolgorde (Wat moet eerst, wat kan nog even wachten?). Dit mede aan de hand van de wensen vanuit het gemeentebestuur. We geven inzicht in zowel de (eenmalige) investeringen, de benodigde inzet als de structurele middelen voor bijvoorbeeld beheer en onderhoud.
- **De basis op orde brengen.** Hier zijn al stappen in gezet (zie 5.1.1), maar het vraagt bijvoorbeeld ook weer passende vervangingsmiddelen om slechte of oude beplanting te vervangen.
- **Een meerjaren groeninvesteringsbudget voor gemeentelijke groene investeringen.** Waarmee we vanuit de gemeente elk jaar groene stappen kunnen zetten en groene projecten kunnen uitvoeren vanuit dit groenambitieplan. De investeringen verantwoorden we via de gemeentelijke planning en control producten. De hoogte van dit investeringsbudget vraagt nog verdere uitwerking.

Een mooi voorbeeld van een initiatief ontstaan vanuit de inspiratie van de combinatie van dit groenambitieplan, het water- en klimaatadaptatieplan en de visie landelijk gebied is een Natuur voor elkaar subsidie die we hebben ontvangen van de provincie Overijssel. Met deze subsidie stellen we samen met de provincie een Natuur voor Elkaar gemeenteplan op. Dit plan verbindt de Natuur voor Elkaar thema's (beleving van groen, het benutten van groen en het beschermen van groen) met de ambities in het Groenambitieplan, het Water- en Klimaatadaptatieplan en de groene pijler van de Visie landelijk gebied. Waarbij we inzetten op drie proeftuinen, waarin beleid en uitvoering samen worden gebracht.

Eerste indicatie omvang benodigde uitvoeringsmiddelen

Om een eerste beeld te krijgen van de mogelijke kosten van de investeringen (zie paragraaf 5.1) is hieronder een eerste globaal overzicht van te verwachten kosten weergegeven. Het gaat slechts om een eerste indicatie voor de beeldvorming, die later nog verdere uitwerking vraagt.

OPGAVE	PRESTATIE	INDICATIE EXTRA INZET GEMEENTE			
		FINANCIEEL		MENS-KRACHT	FINANCIEN ROND
		INVESTERING	JAARLIJKS AD		
DE BASISINZET VOOR GROEN EN BIODIVERSITEIT OP ORDE					
Uitvoeringsgelden biodiversiteit - zomernota 2021: 3 ton beschikbaar gesteld	Basisinzet op vergroten van biodiversiteit en het werken aan het herstel van het natuurlijk evenwicht in Enschede. Dit doen we samen met bewoners, ondernemers en instellingen.		1	1	✓
Benodigde vervangingsinvesteringen voor het groen	Vervangen van slechte of oude beplanting		1	1	
BESCHERMEN: HET BEHEER EN ONDERHOUD OPTIMALISEREN					
Onderhoud optimaliseren bospercelen - zomernota 2021: 1 ton beschikbaar gesteld	Optimalisatie onderhoud bospercelen		1		✓
Optimaliseren boomverzorging	Meer investeren in bestaande bomen bijv. door extra bemesten en beluchten		1		
Keuze in kwaliteitsniveaus	Bijv. alle groenstructuren naar onderhoudsniveau hoog		2	1	
Beperken invasieve exoten en plaagdieren	Gestructureerd actiever inzetten op beperken invasieve exoten en plaagdieren		1	1	
BENUTTEN: HET BESTAAND GROEN VERBETEREN					
Meer variatie aanbrengen en groen toevoegen: bomen, heesters, anders maaien enz.	Meer variatie aanbrengen en actief toevoegen van groen in de bestaande groene openbare ruimte, zoals bomen, heesters, bloemen en gras of "natte" beplanting	€€	1	1	
Stadsparken vergroenen	Op basis van visies vergroenen van alle stadsparken	€€€€€	1	1	
Singel vergroenen	Vergroening door het zorgen voor meer variatie in het groen	€	1	1	
BOUWEN: NIEUW GROEN TOEVOEGEN					
Groen toevoegen: bomen, heesters, enz.	Actief toevoegen van groen om de groene structuur van Enschede te versterken of op plekken waar groen ontbreekt	€€	1	1	
Vergroenen van de binnenstad en bedrijventerreinen	Nog te bepalen of er extra middelen en inzet nodig zijn als aanvulling op de al lopende trajecten.				N.B.
SAMEN VERGROENEN: DE GEMEENTE ALS BETROUWBARE PARTNER					
Samen vergroenen	Inzet vanuit de gemeente		1	1	
INSTRUMENTEN UITWERKEN					
Vertalen principes naar groene toetsingskaders	Verdere vertaling van de groene principes naar de uitvoering				✓
Groengebiedsagenda's uitwerken	Per gebied de groene kwaliteiten uitwerken en benodigde vergroeningen in beeld brengen			1	
Juridische instrumenten: bescherming bomen en groen	Goede juridische instrumenten om ons waardevolle groen en de bomen te beschermenv				✓

Deel 2 – Achtergrondinformatie bij het plan

In dit onderdeel vindt u achtergrondinformatie bij het Groenambitieplan Enschede. Het gaat om:

- **Een korte terugblik op de afgelopen periode**: Hierbij blikken we terug op een aantal jaren groenbeleid en groeninvesteringen in Enschede. De lessen die we hieruit hebben gehaald, zijn verwerkt in het groenambitieplan.
- **De samenhang en relatie met ander (gemeentelijk) beleid**: Een overzicht van enkele gemeentelijke visies en beleid met raakvlak met dit groenambitieplan.
- **Wettelijke kaders en regelgeving**: een globaal overzicht van relevante wetgeving en regelgeving waar we bij (de uitvoering van) dit beleid rekening mee moeten houden.
- **Procesomschrijving en participatiekeuzes**: Een korte procesomschrijving rond de totstandkoming van dit groenambitieplan en participatieproces

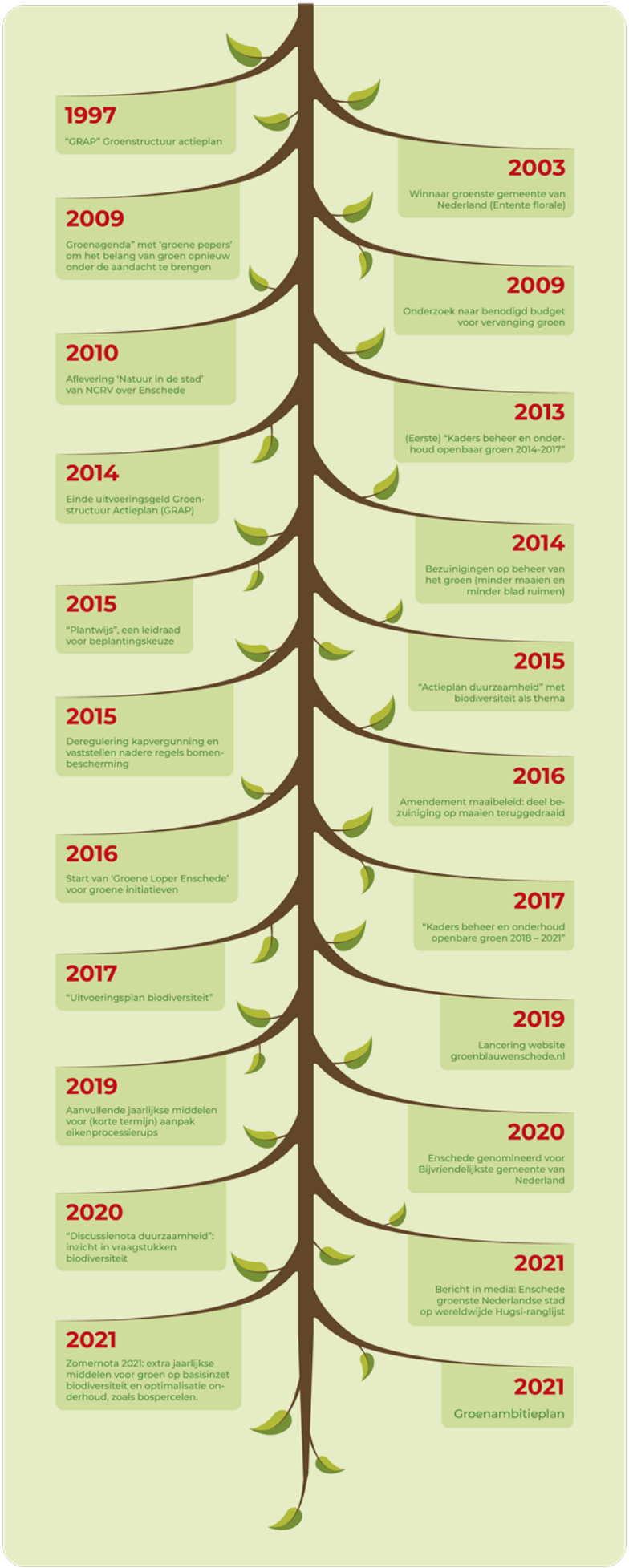
A. Terugblik: Groen(beleid) Enschede in de afgelopen jaren

In dit hoofdstuk blikken we terug op het groen in Enschede, als input voor het groenambitieplan. Dit doen we op de volgende hoofdonderdelen:

- Een tijdlijn rond groen in Enschede
- Een terugblik: wat ging goed en wat kon beter met:
  - Het groenbeleid van de afgelopen periode.
  - De financiën rond groen en de keuzes die daarin zijn gemaakt.
  - Resultaten in de uitvoering.
  - De samenwerking en participatie.

Tijdlijn groen in Enschede

In dit overzicht geven we inzicht in enkele belangrijke momenten rond groen in Enschede.

1997
"GRAP" Groenstructuur actieplan
2003
Winnaar groenste gemeente van Nederland (Entente florale)
2009
Groenagenda" met 'groene pepers' om het belang van groen opnieuw onder de aandacht te brengen
2009
Onderzoek naar benodigd budget voor vervanging groen
2010
Aflevering 'Natuur in de stad' van NCRV over Enschede
2013
(Eerste) "Kaders beheer en onderhoud openbaar groen 2014-2017"
2014
Einde uitvoeringsgeld Groenstructuur Actieplan (GRAP)
2014
Bezuinigingen op beheer van het groen (minder maaien en minder blad ruimen)
2015
"Plantwijs", een leidraad voor beplantingskeuze
2015
"Actieplan duurzaamheid" met biodiversiteit als thema
2015
Deregulering kapvergunning en vaststellen nadere regels bomenbescherming
2016
Amendement maaibeleid: deel bezuiniging op maaien teruggedraaid
2016
Start van 'Groene Loper Enschede' voor groene initiatieven
2017
"Kaders beheer en onderhoud openbare groen 2018 – 2021"
2017
"Uitvoeringsplan biodiversiteit"
2019
Lancering website groenblauwenschede.nl
2019
Aanvullende jaarlijkse middelen voor (korte termijn) aanpak eikenprocessierups
2020
Enschede genomineerd voor Bijvriendelijkste gemeente van Nederland
2020
"Discussienota duurzaamheid": inzicht in vraagstukken biodiversiteit
2021
Bericht in media: Enschede groenste Nederlandse stad op wereldwijde Hugsi-ranglijst
2021
Zomernota 2021: extra jaarlijkse middelen voor groen op basisinzet biodiversiteit en optimalisatie onderhoud, zoals bospercelen.
2021
Groenambitieplan

Terugblik: wat ging goed en wat kon beter?

Wat ging goed en wat kon beter rond het groen in Enschede in de afgelopen jaren? Een beknopt overzicht rond het groen in Enschede op het gebied van beleid, financiën, de uitvoering en het groen:

TERUGBLIK - GROEN ENSCHEDE

BELEID

- Besef rond belang van groen neemt toe. Ook in ander (gemeentelijk) beleid, Citymarketing en de opgave voor Enschede: “duurzame groene stad”.
- Groen door de jaren heen steeds weer onder de aandacht via deelbeleid
- Beleid door de jaren heen versnipperd, deels niet meer geactualiseerd, geen totale visie op groen in Enschede

FINANCIËN

- Bestuurlijk waar mogelijk (beperkte) structurele middelen beschikbaar gesteld
- Door bezuinigingen: onvoldoende uitvoeringsmiddelen en onvoldoende middelen voor vervanging van bestaand openbaar groen en voor het streven naar natuurlijk evenwicht in de stad

UITVOERING

- Met beperkte middelen toch resultaat weten te behalen op groen. Zoals nominatie voor Bijvriendelijkste gemeente van Nederland
- Onderhoud van groen door de jaren heen schoon, heel en veilig weten te houden op afgesproken onderhoudsniveaus.
- Toevoegen van gevarieerd groen niet optimaal.
- Openbare ruimte en het groen soms noodzakelijk vereenvoudigd.

SAMENWERKING

- Grote betrokkenheid vanuit de samenleving bij (openbaar) groen.
- Door samenwerking en participatie mooie resultaten behaald, via bijvoorbeeld groene partners, zelfbeheer, Enschede Bloeit op! en groenblauwenschede.nl
- Kaders en uitgangspunten participatie in groen niet altijd helder.
- Middelen voor samenwerking en groene participatie steeds weer onder druk.

SUCCESFACTOREN

BELEID

Een eenduidig gedragen eindbeeld/ visie op het vergroenen van Enschede, met heldere bestuurlijke keuzes.

FINANCIËN

Beschikbaarheid van mensen en middelen.

UITVOERING

Balans tussen zorgen voor bestaande groen en toevoegen nieuw groen.

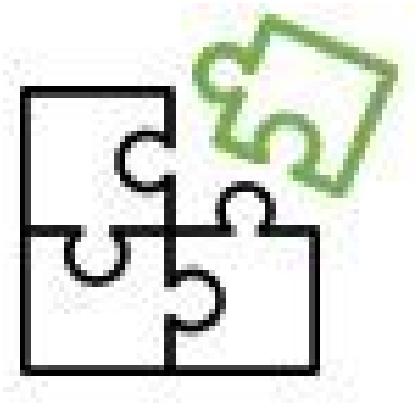
SAMENWERKING

Het gevoel van noodzaak bij inwoners, ondernemers en instellingen en heldere kaders vanuit gemeente.

B. Samenhang met gemeentelijk beleid en visies

Verbinden en versterken vanuit de opgaven

We werken met dit plan aan het meer kwalitatief vergroenen van Enschede. In dit onderdeel geven we inzicht in een aantal belangrijke (gemeentelijke) beleidsmatige ontwikkelingen en hoe we hier de verbinding mee hebben gelegd in dit groenambitieplan. Zodat het beleid elkaar ook onderling versterkt in het bereiken van de groene droom.

Belangrijk is te beseffen dat dit groenambitieplan het ideaalbeeld schetst vanuit de vergroening van Enschede. Uiteindelijk moet via andere instrumenten de ruimtelijke afweging gemaakt worden op welk belang op welke plek zwaarder weegt. Denk aan de omgevingsvisie op hoofdniveau, via verdere uitwerkingen in gebiedsvisies en uiteindelijk ook in concrete toetsing en afweging in projecten en nieuwbouwontwikkelingen. Dit groenambitieplan en de uitwerkingen van dit groenambitieplan geven daarbij vanuit het groen de benodigde inzichten om deze ruimtelijke afwegingen beter te kunnen maken.

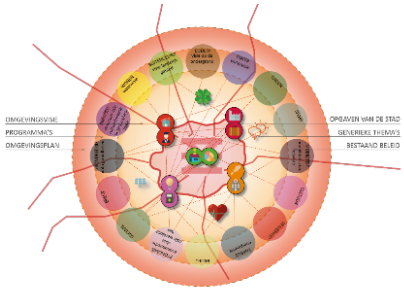
Hieronder volgt een overzicht op hoofdlijnen. Eerst geven we een korte omschrijving van het betreffende beleid/ de ontwikkeling en vervolgens geven we daaronder in *cursieve/ schuine tekst* aan hoe we daarmee om zijn gegaan in dit groenambitieplan.

De opgaven voor Enschede

Voor Enschede zijn in 2018 een vijftal opgaven hernieuwd vastgelegd.

Kijkend naar de opgaven wordt ook de noodzaak tot vergroenen van Enschede benadrukt. In dit groenambitieplan is een vertaling gemaakt van de opgaven naar wat dit betekent voor het kwalitatief vergroenen van Enschede. In paragraaf 2.2 Enschede moet groener zijn de opgaven benoemd en vertaald naar wat dit betekent voor het groen en dit plan.

Overkoepelend - Procesmatig

Omgevingsvisie en -wet

In de omgevingsvisie leggen we de ruimtelijke vertaling vast van onze ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. De Omgevingswet leidt tot nieuwe procedures en een andere werkwijze. Dit zorgt voor meer ruimte voor ideeën en plannen van inwoners, organisaties en bedrijven.

Het groenambitieplan vormt samen met het water- en klimaatadaptatieplan Enschede de bouwsteen voor de vertaling van het groen en blauw voor de ruimtelijke afwegingen in de omgevingsvisie. Daarbij geeft het groenambitieplan ook het benodigde inzicht in de belangrijke groenstructuren van de stad en waar we voor groen op in willen zetten. Inzichten die nodig zijn om te komen tot een evenwichtige omgevingsvisie en goede implementatie van de omgevingswet.

Overkoepelend – Citymarketing

De Citymarketingvisie

In 2020 heeft de gemeente Enschede haar Citymarketingvisie herzien. De nieuwe koers legt meer nadruk op het DNA van de stad: technologie, innovatie en creativiteit. De stad staat bekend om haar technisch talent, knappe koppen en gouden handjes. De betrokken, innovatieve en creatieve Enschedeërs blijven zichzelf en de stad ontwikkelen.

PIJLER 4. GROENE LEEFSTAD
- Stad midden in het groene landschap van Twente
- De vele (stads)parken en de groene campus van de UT
- Het groen en de wadi's in de wijken
- De inzet op klimaatbestendigheid
- Aandacht voor biodiversiteit

De Enschedese mentaliteit zorgt voor een betrokken, vriendelijke en gastvrije omgeving. Tel daar de groene omgeving en de aandacht voor het menselijk welzijn bij op, dan snap je waarom het in Enschede fijn ondernemen, studeren, recreëren en wonen is.

Een belangrijke pijler van de nieuwe citymarketingvisie is pijler 4: "Groene Leefstad". Met dit groenambitieplan dragen we bij aan het versterken van deze pijler. We laten zien dat we al groen zijn en nog groener worden!

Overkoepelend – Strategische Koers (alleen vastgesteld door College van B&W)

Ruimtelijke Ontwikkelingskoers

"Wie kiest wordt gekozen". In die uitspraak zit de kern van de stap die Enschede met een nieuwe Ruimtelijke Ontwikkelingskoers (vastgesteld door College van B en W) zet. In de koers, die past in de consistente lijn die Enschede al enkele decennia volgt, is de verdere versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de stad de belangrijkste leidraad. Deze leidraad ondersteunt de gemeentelijke hoofddoelstelling om talent aan te trekken en vast te houden en door te groeien naar 170.000 inwoners. De eerste keus ligt vervolgens in de verdere ontwikkeling van de binnenstad van Enschede: Enschede groeit vanuit het hart. Andere thema's in de koers zijn: de invalswegen als eerste visitekaartje van de stad, de ontwikkeling van Kennispark Twente en Technology Base en de bereikbaarheid van banen in de omgeving. Hiernaast wordt een vernieuwende aanpak van woongebieden geïntroduceerd, waarin de sociale en fysieke opgaven samen met inwoners en partners integraal worden aangepakt. Ook worden de contouren van de duurzaamheidsopgave geschetst, waaronder de grote opgave van de energietransitie en klimaatadaptatie. Een laatste thema ligt in ons waardevolle buitengebied en de wijze waarop nieuwe opgaven als de energietransitie en verduurzaming van de voedselproductie daar een plek krijgen.

Het groenambitieplan en de Ruimtelijke Ontwikkelingskoers (RO-Koers) versterken elkaar. Zo zetten we in het groenambitieplan in op uitnodigende groene invalswegen, een bruisende groene binnenstad en werken we vanuit het groen aan dezelfde opgaven als benoemd in de Ruimtelijke ontwikkelingskoers. Tegelijkertijd zit er ook een spanning. De RO-Koers zet in op verdichten (meer bouw, stenen, enz.) vanuit het centrum. Het plan zet er daarbij ook op in dat we nu nog onbenutte (tijdelijk groen) terreinen gaan inzetten voor het realiseren van de groeiambitie. Hier ontstaat een spanning tussen het vergroenen vanuit het groenambitieplan en het verdichten vanuit de RO-Koers. Deze spanning vangen we op door te werken met heldere groene principes en (nog uit te werken) toetsingscriteria voor nieuwe ontwikkeling (nieuwbouw en herinrichting). Oftewel: elke ontwikkeling moet bijdragen aan het kwalitatief vergroenen van Enschede.

Gelijkwaardig -Inhoudelijk verbonden met elkaar op doelen

Visie landelijk gebied

In de (gebiedsgerichte) Visie landelijk gebied Enschede wordt het buitengebied van Enschede omschreven als een gevarieerd landschap met een hoge groene kwaliteit. Waar houtwallen, lanen met bomen en waterlopen het gebied de menselijk maat geven en waar verschillende belangen samenkomen (natuur, landbouw, landgoederen en recreatie) en elkaar versterken.

Op maximaal 15 minuten fietsen is het landelijk gebied bovendien voor alle inwoners van de gemeente dichtbij en heeft het een belangrijke functie als uitloopgebied. Het behoud en het beschermen van de groene kwaliteit staat dan ook centraal.

De Visie landelijk gebied en het Groenambitieplan versterken elkaar in de doelen rond het vergroenen van heel Enschede. In dit groenambitieplan leggen we daarom de nadrukkelijke verbinding met de doelen uit deze visie. Bijvoorbeeld door de groene structuren tussen landelijk gebied en de stad sterker te verbinden. Met als einddoel: Enschede één groot groen park, waarbij het groene landelijke gebied naadloos doorloopt de stad in naar een groen centrum. Voor het landelijk gebied beschouwen we de Visie Landelijk gebied met de uitwerkingen hiervan als leidend voor dit gebied.

Water en klimaatadaptatieplan (WeK)

Het Water- en Klimaatadaptatieplan (WeK) 2022-2026, "Verder bouwen aan een groen-blauw Enschede!" is de opvolger van het Gemeentelijk Rioleringsplan. Het beschrijft hoe we willen werken aan een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Het plan geeft inzicht in hoe de gemeente omgaat met de wettelijke zorgplichten voor afvalwater, regenwater en grondwater, en hoe zij de gemeente beter bestand wil maken tegen wateroverlast, hitte en droogte, op basis van de met onze inwoners gevoerde dialoog. In het plan staan de hoofdlijnen voor het riolerings- en klimaatadaptatiebeleid, de doelen die de gemeente met dit beleid wil halen, wat we daarvoor moeten doen, hoeveel geld de uitvoering van het beleid gaat kosten, en wat dit betekent voor de rioolheffing.

Het groenambitieplan en het water- en klimaatadaptatieplan (WeK) versterken elkaar op het gebied van het klimaatrobuust en groener maken van Enschede. Zo vertelt het WeK waar het vanuit klimaatadaptatie noodzakelijk is om te vergroenen en vertelt het groenambitieplan vervolgens hoe we dat vergroenen kwalitatief moeten invullen. Ook zet het WeK in op het minder verharden en meer vergroenen van particuliere terrein vanuit bijvoorbeeld de waterproblematiek. Een doel dat we vanuit het belang van groen ook nastreven met dit groenambitieplan. Dit is ook de reden dat het WeK en het groenambitieplan in samenhang zijn opgesteld en uiteindelijk ook worden gepresenteerd. Uitwerkingen worden ook in onderlinge verbinding opgesteld. Tegelijkertijd gaat het groenambitieplan veel breder in op het vergroenen van Enschede dan het WeK, die zich met name richt op de klimaatadaptieve opgaven.

Gelijkwaardig - Inhoudelijk relevant

Beleid cultureel erfgoed/ cultuurhistorie

Structuurvisie cultuurhistorie. *Wat maakt Enschede? Bouwen aan de cultuurhistorische identiteit van Enschede.*

De structuurvisie beschrijft het belang van cultuurhistorie, als waarde om te koesteren, te ontwikkelen maar ook om in te zetten voor andere doelen. Voor (nieuwe) inwoners, bezoekers, investeerders is cultureel erfgoed van groot belang. Het verbindt, creëert waarde, we herkennen het en genieten ervan, het is van ons allemaal. Het rijke, groene karakter van Enschede is zo'n cultuurhistorische waarde om te koesteren en in te zetten, bv voor toerisme, klimaatadaptatie, etc.

Om recht te doen aan de cultuurhistorische waarden is het van belang vroegtijdig onderzoek ernaar te doen. De structuurvisie regelt deze werkwijze beleidsmatig. Cultuurhistorisch onderzoek is daarom ook onderdeel van het Groen Ambitieplan. De bestaande (maar ook de verloren gegane waardes) worden vroegtijdig onderzocht en in beeld gebracht als uitgangspunt en inspiratie voor ontwerp. Zo kan cultuurhistorie nog meer een bijdrage leveren aan fijn wonen, werken, recreëren, sporten, etc. en beter worden benut en beleefd.

Een belangrijk principe van dit Groenambitieplan is "beschermen". Waarmee we niet alleen bedoelen het beschermen van het (bestaande) groen in Enschede. Maar ook het beschermen van het cultuurhistorisch verhaal wat het groen vertelt. Waarbij we de cultuurhistorie gebruiken als uitgangspunt om het groen van Enschede te beschermen, benutten en bouwen.

Sport, beweeg en leefstijlakkoord Enschede

Met het Sport, beweeg en leefstijlakkoord Enschede willen we bereiken dat iedereen, écht iedereen, plezier in sport kan hebben. Nu en in de toekomst. Ongehinderd, in een veilige en gezonde omgeving. Een leven lang. Als sporter, vrijwilliger of toeschouwer.

Zowel het sportakkoord als het groenambitieplan zetten in op een gezonde en uitdagende omgeving. Waarin groen belangrijk is. Vanuit dit oogpunt versterken beide elkaar op het gebied van het zorgen voor een gezonde aantrekkelijke groene stad.

Mobiliteitsvisie, fietsvisie en parkeervisie

De mobiliteitsvisie en daaropvolgende fietsvisie en parkeervisie streven naar een leefbare, aantrekkelijke en bereikbare stad. Groen is daarbij een sterke drager: het zorgt voor herkenning (denk aan de bomenstructuur op de singel), zorgt voor verkoeling tijdens het fietsen en maakt het aangenaam om te wandelen. Er wordt in Enschede gekozen voor een sterke focus op lopen en fietsen voor korte ritten. Dit neemt relatief weinig ruimte in beslag en laten daarmee meer ruimte over voor groen. Maar het is niet te voorkomen dat er spanning in het ruimtegebruik ontstaat: kiezen we voor meer groen of meer ruimte voor verkeer. Soms is hier een compromis te vinden (smalle recreatieve fietspaden van zand, halfverharde parkeervakken), op andere moment zal er een belangenafweging gemaakt moeten worden voor een specifieke situatie.

De relevante onderdelen uit deze visies rond vergroenen zijn meegenomen in dit groenambitieplan. Bijvoorbeeld in de uitwerking van de principes. Zo kiezen we bewust voor tijdelijk of toekomstbestendig groen en het kwalitatief vergroenen in samenhang met deze visies. Denk bijvoorbeeld aan verkeersluwe extra vergroende straten en het omvormen van parkeerplaatsen naar (tijdelijk) groen.

Visie op bodem en ondergrond

Het is de afgelopen jaren steeds duidelijker geworden dat bodem en ondergrond onmisbaar zijn om een aantal grote maatschappelijke opgaven te realiseren. Denk aan de energietransitie, klimaatadaptatie en verbeteren van biodiversiteit. De visie geeft niet zozeer harde kaders aan, maar beschrijft onze gemeentelijke uitgangspunten, waar kansen en knelpunten liggen en op hoofdlijnen welke acties daaruit voort kunnen vloeien. Door bodem en ondergrond vanaf het begin bij stedelijke ontwikkelingsprocessen te betrekken kunnen hun kwaliteiten beter worden ingezet. Alles met als doel om bodem en ondergrond te beschermen en tegelijkertijd op een duurzame manier in te zetten voor de realisatie van maatschappelijke opgaven.

Voor het bereiken van onze groene droom en te zorgen voor gezond en vitaal groen is een gezonde bodem van het grootste belang. Ook kunnen we door zorgvuldig bodembeheer voorkomen dat invasieve soorten zich minder snel verspreiden. Dit is ook de reden dat de visie op bodem en ondergrond en het groenambitieplan in samenhang met elkaar tot stand zijn gekomen. Zo zet de visie op bodem en ondergrond in op het verbeteren van de bodemkwaliteit en de aanpak van invasieve (planten)exoten, waar dit vanuit bodembeheer mogelijk is.

Energievisie en de Transitievisie warmte

Ons klimaat verandert, wat tot problemen zoals het stijgen van de zeespiegel, droogte en het verlies van planten en dieren leidt, In 2015 spraken 195 landen in Parijs met elkaar af om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graad Celsius. Daarvoor moeten we de uitstoot aan CO_2 sterk verminderen. De gemeente Enschede wil hieraan een bijdrage leveren. De Energievisie beschrijft welke maatregelen we daarvoor in de periode 2021 – 2030 gaan treffen.

In de Transitievisie Warmte geeft de gemeente aan hoe zij wil stoppen met het gebruik van aardgas. Deze nota beschrijft wanneer een wijk van het aardgas af gaat en welk alternatief voor het gebruik van aardgas het meest voor de hand ligt.

Voor het Groenambitieplan zijn er verschillende zaken uit deze visies belangrijk. Bijvoorbeeld waar het gaat om gebruik van platte daken om te vergroenen met beplanting of om daar zonnepanelen op te leggen, wat prima valt te combineren. Tegelijkertijd leggen de beide visies wel een grotere druk op het ruimtegebruik in de stad. Zowel ondergronds (in de vorm van kabels en leidingen) als bovengronds (denk aan transformatorstations, laadpalen, laadpleinen, park & ride's en park & bikes). Die verschillende claims op de openbare ruimte zullen op een later moment tegen elkaar moeten worden afgewogen, waarbij het de uitdaging is zoveel mogelijk ambities van de gemeente te verwezenlijken.

Visie werklocaties

De gemeente kiest met het vaststellen van de Visie Werklocaties voor het versterken van het structurele groeivermogen van de economie en de opgaven van Enschede: het aantrekkelijk zijn voor talent, betere bereikbaarheid van banen, een duurzame en groene stad en samenwerking tussen overheid, inwoners en marktpartijen. Daarbij kiezen we voor kwaliteit boven kwantiteit en wordt er gewerkt aan aantrekkelijke, duurzame en toekomstbestendige werklocaties. Er worden tevens maatregelen voorgesteld om de ontstane mismatch tussen vraag en aanbod van bedrijventerreinen tegen te gaan. Daarnaast is deze visie input voor de (regionale) herprogrammeringsopgave van bedrijventerreinen.

Onderdeel van de visie is ook het verduurzamen van de bedrijventerreinen. Zoals het klimaatadaptiever, groener en biodiverser maken van de terreinen. Ook in het groenambitieplan zien we een opgave om samen met de ondernemers de bedrijventerreinen te vergroenen. Met dit groenambitieplan geven we handvatten om deze vergroening van de bedrijventerreinen vorm te geven.

Woonvisie

De woonopgave in Enschede is volop in ontwikkeling. Enschede zet als de kennisstad in High Tech regio Twente in op een groei richting 170.000 inwoners. Eerste inzet is om met een hoog-stedelijk woonmilieu in en rond het centrum van de stad de aantrekkingskracht op talent te vergroten. En tegelijk talent vast te houden door ook buiten de binnenstad in een aantrekkelijk woonaanbod te voorzien. Daarnaast zijn er andere grote uitdagingen voor het stedelijke woonbeleid. Het streven naar een inclusieve stad vraagt om een passend aanbod van woningen en voorzieningen voor inwoners met een zorg en/of ondersteuningsvraag. De verduurzaming van de woningvoorraad en de verbetering van het woon- en leefklimaat door het tegengaan van hittestress en wateroverlast (klimaatadaptatie) vragen ook aanzienlijke investeringen. Het zijn grote opgaven waaraan alleen in hechte samenwerking met inwoners en partners, waaronder de woningbouwcorporaties en private partijen, invulling kan worden gegeven. In de gemeentelijke woonvisie worden de thema's uitgewerkt en wordt een beeld gegeven van de wijze waarop we aan deze woonopgaven gaan werken.

In de woonvisie zijn al elementen opgenomen waar het gaat om het vergroenen. Zo is er al benoemd dat we natuurinclusief bouwen. Tegelijkertijd is er nog een verdere doorvertaling van het groenambitieplan nodig rond wonen in Enschede en ontwikkelingen rond wonen. Bijvoorbeeld waar het gaat om het vertalen van de principes naar groene toetsen voor nieuwbouwplannen of in de ruimtelijke afwegingen: waar bouwen we, waar vergroenen we en waar doen we allebei. Zowel door wonen in een groene omgeving of bijvoorbeeld te zorgen voor groene daken en gevelgroen. Want ook al lijken de twee (bouwen of vergroenen) tegenstrijdig op het eerste gezicht. Ze kunnen elkaar ook versterken mits we daarin goede ruimtelijke afwegingen maken.

Regels en groenbeleid, die actualisatie vragen

Regels bomenbescherming

Om het groene karakter en de bomen van Enschede te beschermen is een aantal regels opgesteld. Zo mogen bomen of andere houtopstanden (zoals houtwallen, houtsingels, hakhout en bos) niet zomaar worden gekapt of op andere wijze worden beschadigd. Zoals te grote snoei van een boomkroon of beschadiging van wortels. De regels en afspraken zijn te vinden op www.enschede.nl/bomen.

Deze regels zijn een instrument om Enschede groen te houden en bestaand groen te beschermen. Daarmee vormen ze ook een instrument om verdere uitwerking te geven aan dit groenambitieplan. De regels vragen mogelijk bijstelling vanuit de droom en principes in dit groenambitieplan.

Het groenambitieplan vervangt:

- Groenstructuur Actieplan
  In 1997 heeft de gemeente Enschede het Groenstructuur Actieplan opgesteld. Waarin werd omschreven hoe er werd ingezet op het openbare groen. Het was behalve een beleidsvisie ook een uitvoeringsprogramma. De beleidsvisie van het Groenstructuur Actieplan is voor het laatst geactualiseerd voor de periode 2006 – 2009. Na de uitvoering van het GRAP-ambitieplan 2010-2013 zijn de uitvoeringsmiddelen gestopt.
  Met dit groenambitieplan vervangen we het groenstructuur actieplan. Daarbij hebben we de sterke elementen uit dit plan ook een basis gevormd voor dit groenambitieplan. Denk bijvoorbeeld aan de inzet op een sterke groenhoofdstructuur voor Enschede, die ook in dit plan weer terugkomt.

- Kaders beheer en onderhoud Enschede 2018 -2021
  Dit betreft een beknopt document dat de kaders op hoofdlijnen geeft voor het beheer en onderhoud van het openbare groen in Enschede.
  Dit document is met de komst van dit groenambitieplan overbodig geworden. De kaders zijn namelijk grotendeels verwerkt in dit groenambitieplan. Mogelijk zijn er in de toekomst nog wel nieuwe kaders nodig voor het beheer en onderhoud als nadere uitwerking van dit groenambitieplan. Dit moet in de uitvoeringspraktijk gaan blijken.

C. Wettelijke kaders en regelgeving

Overzicht van belangrijkste wetgeving en regels rond groen

Enkele belangrijkste wet- en regelgevingen (landelijk) rond groen zijn:

Algemeen landelijke wet- en regelgeving:

- Omgevingswet
  Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Zodat het straks bijvoorbeeld makkelijker is om bouwprojecten te starten.
- Wegenwet
  De Wegenwet betreft specifiek de zorgplicht voor het waarborgen van de veiligheid van de weggebruiker. De inrichting van de openbare ruimte moet veilig zijn voor deze gebruiker. Daaronder vallen bijvoorbeeld veiligheidscontroles, zorgvuldig boombeheer in wegbermen en het aanliggende groen en bestrijding van ziekten en plagen, zoals de eikenprocessierups.
- De Wet natuurbescherming
  De Wet natuurbescherming richt zich op de bescherming van bijzondere plant- en diersoorten en beschermde gebieden.
- Europese verordening & unielijst invasieve exoten
  Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal schadelijke exotische planten en dieren die op de Unielijst staan.

Overig:

- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie 2018
  Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is geen wet- of regelgeving. Het is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk dat de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen versnelt en intensiveert.

Lokaal rond bomen:

- Verordening kwaliteit leefomgeving gemeente Enschede & de aanvullende regels bomenbescherming
  Regels rond de bescherming van bomen in Enschede.

Financieel:

- Besluiten Begroten en Verantwoorden, Gemeentelijke financiële verordening
  De externe regelgeving is vastgelegd in het landelijk Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) in de notitie materiele vaste activa (commissie BBV). Het financiële kader voldoet aan deze regelgeving. Hiermee wordt dus voldaan aan de BBV-verplichting om investeringen met maatschappelijk nut te activeren. De interne regelgeving is vastgelegd in de gemeentelijke financiële verordening. Hier zijn ook de afschrijvingstermijnen in vastgelegd.

D. Proces totstandkoming groenambitieplan en participatieproces

Het Groenambitieplan is tot stand gekomen via een zo zorgvuldig mogelijk proces. Waarbij er bewuste keuzes zijn gemaakt rond bijvoorbeeld de wijze en omvang van de participatie in dit traject. In dit onderdeel geven we kort inzicht hierin, waarbij we in volgorde ingaan op:

- De doorlopen stappen om te komen tot dit groenambitieplan: van de start in het eerste kwartaal van 2021 tot en met de bestuurlijke oplevering en besluitvorming in kwartaal vier van 2021.
- De wijze waarop de samenleving is betrokken bij het opstellen van dit plan en de gemaakte keuzes daarin. Waarbij een aantal partners zijn bevraagd om mee te denken en we de verdere uitwerking zo veel als mogelijk samen doen met inwoners, ondernemers en instellingen.

De doorlopen stappen tot dit plan

Om tot dit groenambitieplan te komen zijn een aantal stappen doorlopen. We geven in dit onderdeel een inzicht op hoofdlijnen.

2020

Het idee voor een groenambitieplan ontstaat
Na eerdere voorbereidingen en gesprekken in 2020 werd duidelijk dat er behoefte is aan een heldere visie voor het groen in Enschede. Niet alleen het gemeentelijke groen, maar een totaalbeeld voor al het groen. Ook vanuit de samenleving waren er verschillende partijen die vroegen om meer aandacht voor groen, zoals de Natuur- en Milieuraad Enschede.

2021

Welke informatie is er al?
Er was al veel kennis en inzicht rond het Enschedese groen. Maar dit was versnipperd (zie ook de terugblik). De eerste stap van het proces betrof daarom het analyseren en in beeld brengen van alle informatie, beleid, kaders en kennis, die al beschikbaar was. Vanuit die analyse werd een eerste richting voor het groenambitieplan geformuleerd.

2021

In gesprek over een ambitie voor het groen:
Er zijn meerdere gesprekken gehouden met medewerkers van verschillende afdelingen, een technische sessie met de gemeenteraad en een sessie met enkele ondernemers en instellingen, denk aan onderwijs, IVN, waterschap, landschap Overijssel, fietsersbond, etc . De eerste ideeën voor de droom voor Enschede en eerste ruwe richtingen voor de uitwerking van het plan werden gepresenteerd.

2021

Uitwerken en concreet maken tot een eindconcept:
In deze fase werden alle inzichten en reacties verwerkt tot een concept groenambitieplan, in tekst, beelden en kaarten. Een plan dat richting geeft en inspirerend is voor bewoners, ondernemers, instellingen om mee te doen aan de vergroening van Enschede. Het visiedeel van het conceptplan (hoofdstuk 1 t/m 4) is gedeeld met de eerder betrokken partners om te checken of alle eerdere inbreng goed is verwerkt.

2021

Definitief plan en bestuurlijke besluitvorming:
In deze fase is het plan digitaal opgemaakt (iReport) voor verdere besluitvorming. Waarna het achtereenvolgens is behandeld in het College van burgemeester en wethouders, de Raadscommissie omgevingsbeleid, de Stedelijke commissie en vervolgens ter vaststelling in de gemeenteraad.

2022

Uitwerken en uitvoeren.
We gaan aan de slag met de financiële uitwerking van het plan, vervolgens ook de uitvoering en borging. Zoals in hoofdstuk 5 beschreven gaan we een uitvoeringsprogramma opzetten en hulpmiddelen uitwerken die er voor zorgen dat het beschermen van groen en het bouwen aan groen ook geborgd is. Samenwerking met andere partijen in de stad is hierbij essentieel.

Participatiekeuzes rond de totstandkoming van dit plan

We kunnen alleen samen (inwoners, ondernemers en instellingen) Enschede vergroenen en de droom tot waarheid maken. Tegelijkertijd is het belangrijk om helder te zijn in keuzes en kaders. Bij de totstandkoming van dit plan is er rond de participatie ook een keuze gemaakt. Dit komt neer op:

- In het proces van dit plan hebben we een aantal ondernemers en instellingen uit Enschede bevraagd: Hiervoor is een sessie gehouden met deze partijen. Vanuit deze sessie zijn de belangrijkste inzichten en ambities verwerkt in dit plan. Waarna het conceptplan (hoofdstuk 1 tot en met 4) ook is gedeeld met deze ondernemers en instellingen. Dit heeft nog weer geleid tot aanvullingen en aanscherpingen op dit plan. ***Bevraagde partijen zijn bijvoorbeeld:*** *vertegenwoordiging vanuit de kennisinstellingen, de woningcorporaties, de fietsersbond Enschede, de Adviescommissie Cultuurhistorie onze groene partners zoals de stichting Natuur- en Milieuraad Enschede en de IVN, de provincie, het waterschap.*
- De uitwerking en uitvoering van dit plan doen we met de samenleving: In de uitvoering van dit plan werken we zo veel als mogelijk samen tussen inwoners, ondernemers en instellingen. Dit vanuit heldere kaders en afspraken (zie ook 5.2 samen vergroenen).

Onderbouwing keuze

De keuze om de brede samenwerking en participatie vorm te geven bij de verdere uitwerking van het plan heeft verschillende redenen. Dit zijn:

- Het bestuur is eerst aan zet om zijn ambities te bepalen: We vinden het belangrijk om als gemeente een betrouwbare partner te zijn in samenwerking en participatie. Dat vraagt eest een heldere keuze van het bestuur in welke ambitie we hebben. Oftewel: wat vinden het College van B en W en de gemeenteraad belangrijk? Wat mogen inwoners, ondernemers en instellingen aan visie en ook kaders van de gemeente verwachten?
- Geen valse verwachtingen wekken: Deze sluit aan op het vorige punt. We kunnen in de planvorming al heel breed participeren rond het vergroenen van Enschede. Maar we hebben tegelijkertijd nog onvoldoende middelen om deze vergroening en eventuele wensen vorm te geven. We willen daarin geen valse verwachtingen in wekken.

Kortom, dit plan richt zich op kaders en uitgangspunten voor de gehele stad. De uitwerkingen hiervan moeten nog vorm krijgen in bijvoorbeeld de maatwerk groengebiedsagenda's. We zien deze groengebiedsagenda's als het juiste moment voor brede participatie en uitwerkingen met de samenleving.